

ΓΝΩΜΗ της Ο.Κ.Ε.

«Προτάσεις της Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής (Ο.Κ.Ε.) στο νέο κύκλο
της Στρατηγικής της Λισαβόνας 2007-2013»

Αθήνα, 24 Ιουνίου 2008

Διαδικασία

Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή της Ελλάδος (Ο.Κ.Ε.) ανέλαβε την έκδοση Γνώμης Πρωτοβουλίας με θέμα «**Προτάσεις της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής (Ο.Κ.Ε.) στο νέο κύκλο της Στρατηγικής της Λισαβόνας 2007 - 2013**», με βάση το άρθρο 4 του Νόμου 2232/1994, σύμφωνα με το οποίο «η Ο.Κ.Ε. μπορεί με δική της πρωτοβουλία να εκφράζει γνώμη και για άλλα θέματα κοινωνικοοικονομικής πολιτικής».

Η σχετικά απόφαση ελήφθη από την Εκτελεστική Επιτροπή της Ο.Κ.Ε. και ορίστηκε Επιτροπή Εργασίας αποτελούμενη από την **κα Ζωή Λαναρά** και τους **κ.κ. Χαράλαμπο Κεφέλα, Νικόλαο Σκορίνη, Βασίλειο Ξενάκη, Νικόλαο Λιόλιο** και **Μιχάλη Μητσόπουλο**.

Στις εργασίες της Επιτροπής, όπου προήδρευσε ο **κ. Ν. Σκορίνης**, μετείχαν ως εμπειρογνώμονες οι **κ.κ. Στρατής Καλογρίδης**, και **Δημήτριος Δενιόζος**, καθώς επίσης και τα μέλη της επιστημονικής ομάδας του

Παρατηρητηρίου Πολιτικών για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη **κ.κ. Πέτρος Λινάρδος Ρυλμόν, Αντώνιος Τορτοπίδης, Φώτης Σκουλαρίκης, Αθανάσιος Πρίντσιπας** και **Νικόλαος Δασκαλάκης**. Από πλευράς Ο.Κ.Ε. μετείχε η επιστημονική συνεργάτις **Δρ. Αφροδίτη Μακρυγιάννη**, η οποία είχε και τον επιστημονικό συντονισμό της Επιτροπής και ο επιστημονικός σύμβουλος **Δρ. Αθανάσιος Παπαϊωάννου**. Ερευνητική στήριξη παρείχε από πλευράς Ο.Κ.Ε. η Υπεύθυνη Αρχείου – Βιβλιοθήκης κα **Βαρβάρα Γεωργοπούλου**.

Η Επιτροπή Εργασίας ολοκλήρωσε τις εργασίες της σε τέσσερις (4) συνεδριάσεις, ενώ η Εκτελεστική Επιτροπή διαμόρφωσε την εισήγησή της προς την Ολομέλεια στη συνεδρίαση της 10/6/2008.

Η Ολομέλεια της Ο.Κ.Ε., στην οποία εισηγητής ήταν ο **κ. Ν. Σκορίνης**, αφού ολοκλήρωσε τη συζήτηση για το θέμα στη συνεδρίαση της 24/6/2008, διατύπωσε την υπ' αριθ. **197** Γνώμη της Ο.Κ.Ε.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	7
2. ΟΙ ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ ΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ..	8
3. Ο ΝΕΟΣ ΚΥΚΛΟΣ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΤΗΣ ΛΙΣΑΒΟΝΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ 2008-2010	10
3.1. Οι προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής	10
3.2. Τα συμπεράσματα της Προεδρίας του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου	11
4. ΠΡΟΣ ΤΟ ΝΕΟ ΕΘΝΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΩΝ	12
4.1. Βιωσιμότητα δημόσιων οικονομικών	12
α) Υφιστάμενη κατάσταση	12
β) Προτάσεις	12
4.2. Επιχειρηματικό περιβάλλον	13
α) Υφιστάμενη κατάσταση	13
β) Προτάσεις	15
4.3. Δημόσια Διοίκηση	17
α) Υφιστάμενη κατάσταση	17
β) Προτάσεις	18
4.4. Εκπαίδευση-Κατάρτιση	19
α) Υφιστάμενη κατάσταση	19
β) Προτάσεις	20
4.5. Απασχόληση.....	20
α) Υφιστάμενη κατάσταση	20
β) Προτάσεις	21
4.6. Περιφερειακή και Κοινωνική συνοχή	22
<i>Περιφερειακή συνοχή</i>	22
α) Υφιστάμενη κατάσταση	22
β) Προτάσεις	23
<i>Κοινωνική συνοχή</i>	26
α) Υφιστάμενη κατάσταση	26
β) Προτάσεις	26

5. ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΑΙΧΜΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΝΕΟ ΕΘΝΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΩΝ	27
5.1. Το ζήτημα της έρευνας και της καινοτομίας	27
α) Υφιστάμενη κατάσταση	27
β) Αξιολόγηση του τομέα της έρευνας και τεχνολογίας στο τέλος της 3ης προγραμματικής περιόδου.....	29
γ) Προς το επόμενο Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων	32
5.2. Αξιολόγηση νομοπαρασκευαστικής διαδικασίας	35
α) Υφιστάμενη κατάσταση	35
β) Προτάσεις	36
5.3. Το ζήτημα της Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης	38
α) Υφιστάμενη κατάσταση	38
β) Αξιολόγηση του τομέα της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης στο τέλος της 3ης προγραμματικής περιόδου.....	39
γ) Προς το επόμενο Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων	41
6. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	44

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ενδιάμεση αναθεώρηση της Στρατηγικής της Λισαβόνας ανέδειξε σημαντικές υστερήσεις στους βασικούς και υπερβολικά φιλόδοξους, όπως αποδείχθηκε, στόχους που είχε θέσει το Συμβούλιο. Στο Εαρινό Συμβούλιο του Μαρτίου του 2005 η Στρατηγική της Λισαβόνας αναπροσαρμόστηκε στα νέα δεδομένα στο πλαίσιο του γενικού στόχου της βιώσιμης ανάπτυξης. Αναφορικά με την υλοποίηση των βασικών στόχων της αναθεωρημένης Στρατηγικής, έγινε σαφές ότι η διαδικασία σχεδιασμού και εφαρμογής των απαραίτητων μεταρρυθμίσεων προϋπέθετε απλοποίηση αλλά και συστηματοποίηση της όλης διαδικασίας, με απαραίτητη την κινητοποίηση και την ενεργό συμμετοχή των κοινωνικών φορέων. Στο πλαίσιο αυτό, ζητήθηκε από τα κράτη μέλη να καταρτίσουν Εθνικά Προγράμματα Μεταρρυθμίσεων (ΕΠΜ) με βάση τις Ολοκληρωμένες Κατευθυντήριες Γραμμές 2005-2008, όπως αυτές τέθηκαν από το Συμβούλιο.

Οι εργασίες για την εκπόνηση του Ελληνικού Προγράμματος Μεταρρυθμίσεων 2005-2008 ξεκίνησαν τον Μάρτιο του 2005, μετά το Συμβούλιο Κορυφής. Στις εργασίες κοινωνικής διαβούλευσης συμμετείχαν τα αρμόδια Υπουργεία, οι Περιφέρειες, οι Κοινωνικοί Εταίροι, η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (Ο.Κ.Ε.), καθώς και εκπρόσωποι της Κοινωνίας των Πολιτών. Η δραστηριοποίηση της Ο.Κ.Ε. κατά τη διαδικασία εκπόνησης και αξιολόγησης του ΕΠΜ υπήρξε

έντονη καθ' όλη τη διάρκεια των τριών τελευταίων ετών¹.

Το εαρινό Συμβούλιο του Μαρτίου του 2008 σηματοδότησε την ολοκλήρωση του πρώτου τριετούς κύκλου της αναθεωρημένης Στρατηγικής της Λισαβόνας και την έναρξη του νέου (2008-2010). Τονίζεται ότι τα κράτη μέλη θα πρέπει να λάβουν υπόψη τις δυσμενείς προοπτικές της παγκόσμιας οικονομίας και την όξυνση των περιβαλλοντικών προβλημάτων κατά τη διαδικασία κατάρτισης των νέων Εθνικών Προγραμμάτων Μεταρρυθμίσεων για τον νέο κύκλο 2008-2010 και θα πρέπει να εντείνουν τις προσπάθειές τους για την εφαρμογή των απαραίτητων μεταρρυθμίσεων προς τη θεμελίωση της βιώσιμης ανάπτυξης.

Στο μεταβατικό αυτό χρονικό σημείο ανάμεσα στον παλαιό και το νέο κύκλο της αναθεωρημένης Στρατηγικής της Λισαβόνας, η Ο.Κ.Ε. αποφάσισε την έκδοση Γνώμης Πρωτοβουλίας σχετικά με το νέο κύκλο της αναθεωρημένης Στρατηγικής. Στόχος της παρούσας Γνώμης είναι να προσεγγίσει με αναλυτικές προτάσεις βασικούς τομείς για την ανταγωνιστικότητα και την ποιοτική απασχόληση. Οι προτάσεις αυτές κρίνεται σκόπιμο να ληφθούν υπόψη κατά το σχεδιασμό του νέου Εθνικού Προγράμματος, ώστε να βελτιστοποιηθούν τα αναμενόμενα αποτελέσματα με την ενσωμάτωση στις προβλεπόμενες μεταρρυθμίσεις και της οπτικής της κοινωνικών φορέων.

---

¹ Τον Οκτώβριο του 2005 εκδόθηκε Γνώμη (αρ. 140) με συγκεκριμένες προτάσεις ανά τομέα παρέμβασης του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρυθμίσεων 2005-2008. Ένα χρόνο μετά, η Ο.Κ.Ε. εξέδωσε Γνώμη αναφορικά με την Έκθεση Εφαρμογής για το 2006 του ΕΠΜ 2005-2008 (αρ. 161). Τον Ιούλιο του 2007 η Ο.Κ.Ε. προέβη στην αξιολόγηση του ΕΠΜ μέσω της αποτίμησης των αντίστοιχων δεικτών παρακολούθησης. Τον Οκτώβριο του 2007 το Παρατηρητήριο εξέδωσε την αξιολόγηση της Έκθεσης Εφαρμογής για το 2007 του ΕΠΜ 2005-2008. Επιπλέον, η Ο.Κ.Ε. έχει κατά καιρούς εκφράσει συγκεκριμένες απόψεις για πλήθος μέτρων πολιτικής τα οποία συμπεριλαμβάνονται στο ΕΠΜ.

2. ΟΙ ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ ΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή συμμετέχει στη διαδικασία διαβούλευσης του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρυθμίσεων μέσω του Παρατηρητηρίου Πολιτικών για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη.

Η αξιολόγηση του ΕΠΜ στη Γνώμη της αρ. 140² επισήμανε ότι βασικό πρόβλημα του Προγράμματος Μεταρρυθμίσεων αποτελούν **οι αόριστες προσεγγίσεις των στόχων χωρίς χρονικές και ποσοτικές δεσμεύσεις και εκτιμήσεις**. Συγκεκριμένα, ανέδειξε τις εξής αδυναμίες:

- Έλλειψη εξειδικευμένων στόχων που να επιτρέπουν τη στενή παρακολούθηση των αποτελεσμάτων των αντίστοιχων πολιτικών.
- Έλλειψη αξιολόγησης των μέχρι τότε υλοποιούμενων πολιτικών.
- Έλλειψη ολοκληρωμένων προσεγγίσεων ικανών να θεμελιώσουν συνδυασμένους στόχους και συνεργασίες μεταξύ επιχειρήσεων, κρατικών υπηρεσιών και αντιπροσωπευτικών φορέων.

Η αξιολόγηση στη συνέχεια της πορείας των μεταρρυθμίσεων³ στο χρονικό διάστημα του ενός έτους από την κατάρτιση του ΕΠΜ

ανέδειξε τα ίδια προβλήματα, τα οποία είχαν επισημανθεί και στην αρχική αξιολόγηση του ΕΠΜ (έλλειψη συγκεκριμένων ποσοτικών στόχων και απουσία αξιολογήσεων σε επίπεδο μεμονωμένων ή συνδυασμένων πολιτικών), τα οποία τελικά οδήγησαν στην ύπαρξη σοβαρών προβλημάτων τεκμηρίωσης των συμπερασμάτων της έκθεσης προόδου.

Επίσης, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του Παρατηρητηρίου⁴, θετικές εξελίξεις σημειώθηκαν κυρίως στους τομείς των δημόσιων οικονομικών, του Εθνικού προϊόντος, της παραγωγικότητας της εργασίας και της επιχειρηματικότητας, ενώ διαπιστώθηκαν αρνητικές εξελίξεις σε σημαντικούς τομείς προτεραιότητας της Λισσαβόνας όπως η έρευνα, η αγορά εργασίας με έμφαση στην αδήλωτη απασχόληση, το περιβάλλον και το βιοτικό επίπεδο του πληθυσμού.

Τέλος, βασική διαπίστωση της Αξιολόγησης της Έκθεσης Εφαρμογής για το 2007⁵ που ακολούθησε ήταν ότι ενώ σημειώθηκαν επιτυχίες σε επιμέρους επιδιώξεις, ταυτόχρονα παρατηρήθηκαν και σημαντικές ελλείψεις σε ό,τι αφορά την πληρότητα των πολιτικών και των στόχων.

Το γεγονός αυτό αναδεικνύει την αδυναμία της κυβέρνησης να ενσωματώσει τις

2 «Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων 2005-2008 στο πλαίσιο της Στρατηγικής της Λισσαβόνας», Οκτώβριος 2005.

3 Γνώμη Ο.Κ.Ε. αρ. 161 «Έκθεση Εφαρμογής 2006 του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρυθμίσεων 2005-2008», Οκτώβριος 2006.

4 «Δείκτες Παρακολούθησης του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρυθμίσεων 2005-2008: Αποτίμηση εξελίξεων», Ιούλιος 2007, Παρατηρητήριο Πολιτικών για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη.

5 «Αξιολόγηση της Έκθεσης Εφαρμογής για το 2007 του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρυθμίσεων 2005-2008», Οκτώβριος 2007, Παρατηρητήριο Πολιτικών για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη.

προτάσεις των κοινωνικών φορέων ακόμα και στη συγκεκριμένη περίπτωση όπου αυτές ταυτίζονται και με τις υποδείξεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Στο δεύτερο τριετή κύκλο της αναθεω-

ρημένης Στρατηγικής της Λισαβόνας (2008-2010), η πολιτεία καλείται να λάβει υπόψη της τις ελλείψεις του πρώτου Προγράμματος και να τις αντιμετωπίσει ουσιαστικά κατά τη διαδικασία εκπόνησης του νέου Εθνικού Προγράμματος Μεταρρυθμίσεων 2008-2010.

3. Ο ΝΕΟΣ ΚΥΚΛΟΣ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΤΗΣ ΛΙΣΑΒΟΝΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ 2008-2010

3.1. Οι προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

Το 2005 η Ευρωπαϊκή Ένωση ανανέωσε τη δέσμευση για την εφαρμογή της Στρατηγικής της Λισαβόνας, με έμφαση στην ανάπτυξη και την απασχόληση, σε δύο κύκλους 2005-2007 και 2008-2010.

Αποτιμώντας τις υλοποιήσεις του πρώτου κύκλου εφαρμογής 2005-2007, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή διαπιστώνει πρόοδο που αντανάκλαται πρακτικά και στις καλύτερες συνθήκες της ευρωπαϊκής οικονομίας σε όρους οικονομικής ανόδου (2,7% το 2007) και δημιουργίας θέσεων απασχόλησης (6,5 εκατομμύρια νέες θέσεις απασχόλησης τα τελευταία δύο χρόνια). Διαπιστώνει, όμως, και υστερήσεις στο άνοιγμα των αγορών και στην αντιμετώπιση των προβλημάτων στην αγορά εργασίας.

Ο νέος κύκλος εφαρμογής της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την ανάπτυξη και την απασχόληση 2008-2010 ξεκινά μέσα σε λιγότερο ευνοϊκό πλαίσιο. Η χρηματοοικονομική κρίση και οι αυξημένες τιμές των πρώτων υλών δημιουργούν προσδοκίες χαμηλότερης ανάπτυξης παγκοσμίως.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εκτιμά ότι κατά το δεύτερο κύκλο 2008-2010, χρειάζεται να ενταθεί η προσπάθεια υλοποίησης της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την ανάπτυξη και την απασχόληση, της στρατηγικής των διαρθρωτικών αλλαγών, που συνδυάζει την επιδίωξη της ανταγωνιστικότητας με την κοινωνική αλληλεγγύη και την περιβαλλοντική βιωσιμότητα.

Οι βασικές κατευθυντήριες γραμμές της

Ένωσης παραμένουν όπως και στον πρώτο κύκλο της περιόδου 2005-2007 και η έμφαση δίνεται στην εφαρμογή. Σύμφωνα με την πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής η απαιτούμενη στρατηγική ορίζει τέσσερις περιοχές προτεραιότητας των εθνικών πολιτικών:

Πρώτον, στην επένδυση στο ανθρώπινο κεφάλαιο και στον εκσυγχρονισμό των αγορών εργασίας με έμφαση στην καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Οι δράσεις σε εθνικό επίπεδο θα πρέπει να προωθούν την ευελιξία με αίσθημα ασφάλειας, να διασφαλίζουν ποιοτικές υπηρεσίες φροντίδας για το παιδί, να μειώνουν το ποσοστό των νέων που εγκαταλείπουν το σχολείο νωρίς, να βελτιώνουν τα μαθησιακά αποτελέσματα των εκπαιδευτικών υπηρεσιών, να διαμορφώνουν εθνικά πλαίσια επαγγελματικών προσόντων.

Δεύτερον, στην απελευθέρωση του δυναμικού των επιχειρήσεων και ιδιαίτερα των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, με συστηματική προσπάθεια για την εφαρμογή της οδηγίας για τις υπηρεσίες μέχρι το 2009 και με συγκεκριμένες δεσμεύσεις για τη μείωση του διοικητικού κόστους και τη βελτίωση της δημόσιας διοίκησης. Μέσα στην άνοιξη 2008 πρέπει να έχουν τεθεί εθνικοί στόχοι μείωσης του διοικητικού κόστους.

Τρίτον, στην επένδυση της κοινωνίας και των επιχειρήσεων στην παραγωγή γνώσης και την καινοτομία βελτιώνοντας το πλαίσιο παραγωγής καινοτομιών, διευκολύνοντας την κινητικότητα των ερευνητών, προωθώντας μια νέα γενεά ερευνητικών υποδομών παγκόσμιας κλάσης, θέτοντας εθνικούς στόχους για τη χρήση των υψηλών ταχυτήτων στο διαδίκτυο.

Τέταρτον, στην ανάπτυξη μίας ενεργειακά αποτελεσματικής οικονομίας, εφαρμόζοντας εργαλεία που προωθούν την υπεύθυνη χρήση της ενέργειας (π.χ. σταθερότυπα μείωσης της κατανάλωσης ενέργειας στα δημόσια κτίρια και βελτίωση της διασύνδεσης των ενεργειακών δικτύων).

3.2. Τα συμπεράσματα της Προεδρίας του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου

Το Εαρινό Συμβούλιο (13 & 14 Μαρτίου 2008) στις Βρυξέλλες, υπό τη Σλοβενική Προεδρία, σηματοδότησε την ολοκλήρωση του πρώτου τριετούς κύκλου της αναθεωρημένης Στρατηγικής της Λισαβόνας για την ανάπτυξη και την απασχόληση και την έναρξη του δεύτερου (2008-2010). Κύρια προτεραιότητα κατά τη διάρκεια του νέου κύκλου αποτελεί η αποτελεσματική εφαρμογή των συμφωνημένων μεταρρυθμίσεων από τα κράτη μέλη. Για το σκοπό αυτό, διατηρούνται αμετάβλητες οι υφιστάμενες κατά χώρα συστάσεις, όπως και οι 24 Ολοκληρωμένες Κατευθυντήριες Γραμμές (Ο.Κ.Γ.).

Οι δράσεις που πρότεινε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αφορούν:

- στην επένδυση στη γνώση και την καινοτομία: με σκοπό την πλήρη ανάπτυξη των δυνατοτήτων καινοτομίας και την άρση των εμποδίων στην ελεύθερη κυκλοφορία της γνώσης,

- στην απελευθέρωση του επιχειρηματικού δυναμικού, ιδίως των ΜΜΕ: με στόχο τη βελτίωση της νομοθεσίας και της λειτουργίας της ενιαίας αγοράς,
- στην επένδυση στον άνθρωπο και τον εκσυγχρονισμό των αγορών εργασίας: με τη σύνταξη μίας ανανεωμένης Κοινωνικής Ατζέντας που θα λαμβάνει υπόψη τις νέες εξελίξεις της κοινωνίας και της εργασίας στην Ευρώπη.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, επισημαίνοντας την ανάγκη συνεχιζόμενης δέσμευσης σε επίπεδο Ε.Ε. για διαρθρωτικές αλλαγές, βιώσιμη ανάπτυξη και κοινωνική συνοχή και μετά το δεύτερο κύκλο, κάλεσε την Επιτροπή, το Συμβούλιο και τους εθνικούς συντονιστές της Στρατηγικής της Λισαβόνας να αρχίσουν μελέτη σχετικά με το μέλλον της Στρατηγικής της Λισαβόνας για τη μετά το 2010 περίοδο.

Επίσης, κατά τη διάρκεια της Συνεδρίασης, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αναφερόμενο στο ζήτημα της αλλαγής κλίματος και της ενέργειας, υποστήριξε τις μέχρι τώρα προοπτικές της Ε.Ε. και αναγνώρισε τον καθοριστικό ρόλο μιας ολοκληρωμένης πολιτικής στους τομείς αυτούς, δεδομένου ότι αποτελούν και αναπόσπαστο μέρος της Στρατηγικής της Λισαβόνας.

Τέλος, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο συμφώνησε με την ενδιάμεση έκθεση του Συμβουλίου (ECOFIN) σχετικά με τη σταθερότητα των χρηματοπιστωτικών αγορών.

4. ΠΡΟΣ ΤΟ ΝΕΟ ΕΘΝΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΩΝ

4.1. Βιωσιμότητα δημόσιων οικονομικών

α) Υφιστάμενη κατάσταση

Μια από τις σημαντικότερες εξελίξεις στην Ελλάδα σε σχέση με τους στόχους της ανανεωμένης Στρατηγικής της Λισαβόνας το 2005, ήταν η πρόοδος που σημειώθηκε στα δημόσια οικονομικά και ειδικότερα στη μείωση του ελλείμματος ως ποσοστό του ΑΕΠ. Αποτέλεσμα αυτής της εξέλιξης ήταν η άρση του καθεστώτος επιτήρησης που είχε επιβληθεί στην Ελλάδα το 2004 για υπέρβαση του ορίου του 3% του ΑΕΠ στο δημοσιονομικό έλλειμμα, όπως προβλέπει η Συνθήκη Σταθερότητας. Επιπλέον, η ελληνική κυβέρνηση έθεσε ως στόχο της οικονομικής της πολιτικής την επίτευξη ισοσκελισμένων προϋπολογισμών μέχρι το 2010.

Παρόλα αυτά ο νέος κύκλος εφαρμογής της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την ανάπτυξη και την απασχόληση 2008-2010 ξεκινά μέσα σε λιγότερο ευνοϊκό πλαίσιο. Η αναταραχή στο χρηματοπιστωτικό σύστημα και οι αυξημένες τιμές των πρώτων υλών δημιουργούν προσδοκίες χαμηλότερης ανάπτυξης παγκοσμίως.

β) Προτάσεις

Η Ο.Κ.Ε. θεωρεί ότι σε αυτό το πλαίσιο η Ελλάδα θα πρέπει να εντείνει τις προσπά-

θειές της στις βασικές κατευθύνσεις που έχουν τεθεί: δημοσιονομική προσαρμογή και μεταρρυθμίσεις.

Μία βασική προτεραιότητα της οικονομικής πολιτικής παραμένει η δημοσιονομική προσαρμογή. Με βάση τις εξελίξεις του 2007 και τις ενδείξεις για την πορεία των δημοσιονομικών μεγεθών τους πρώτους μήνες του 2008 μπορεί να υποστηριχθεί ότι στον τομέα αυτό υπήρξε πρόοδος, η οποία όμως παραμένει επισφαλής.

Μέσα όμως στο κλίμα αβεβαιότητας για τις διεθνείς εξελίξεις και την αναμενόμενη αναθεώρηση των στόχων για το ΑΕΠ και τον πληθωρισμό, είναι βέβαιο ότι χρειάζεται μεγαλύτερη επαγρύπνηση για την αποφυγή των υπερβάσεων και εντατικοποίηση των προσπαθειών για διαρθρωτικές αλλαγές στο δημόσιο τομέα, ώστε να υποστηριχθεί η δημοσιονομική προσαρμογή σε πιο μακροχρόνια βάση.

Θα πρέπει, επίσης, να ληφθεί σοβαρά υπόψη το έντονο πρόβλημα της χαμηλής ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας, παρά τους σταθερά υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης⁶ τα τελευταία χρόνια.

Η αύξηση του ΑΕΠ της χώρας συμπίπτει με μία περίοδο ραγδαίας αύξησης της χρηματοδότησης του ιδιωτικού τομέα από τις ιδιωτικές τράπεζες. Όμως, η ενίσχυση της

6 Ως παράγοντες οι οποίοι οδήγησαν στους υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης αναφέρονται: α) η μακροοικονομική και η συναλλαγματική σταθερότητα που εξασφαλίστηκε με την ένταξη στην ΟΝΕ, β) η άρση των διοικητικών απαγορεύσεων στην ανάπτυξη της ιδιωτικής πίστης, γεγονός που τόνωσε το κομμάτι της ζήτησης, διευρύνοντας όχι μόνο τις καταναλωτικές επιλογές των νοικοκυριών αλλά και τις επιλογές χρηματοδότησης, ιδίως των μικρότερων επιχειρήσεων, γ) οι εισροές από την ΕΕ, οι οποίες χρηματοδότησαν σημαντικές υποδομές, ιδίως στην περιοχή της πρωτεύουσας, οδήγησαν σε αύξηση της παραγωγικότητας. Βέβαια η αύξηση της παραγωγικότητας ανά εργαζόμενο στον κοινοτικό μέσον όρο, αλλά όχι και της παραγωγικότητας ανά ώρα εργασίας η οποία παραμένει ακόμη πολύ χαμηλά, είναι ενδεικτικό του ότι εργαζόμαστε πολύ αλλά όχι και αποτελεσματικά.

ζήτησης τη στιγμή που η ανταγωνιστικότητα παραμένει καθηλωμένη σημαίνει ότι η αυξημένη ζήτηση δεν βρίσκει απέναντι της αντίστοιχα αυξημένη προσφορά. Το αποτέλεσμα είναι τόσο η ισόποση αύξηση των τιμών εμπορεύσιμων και μη εμπορεύσιμων αγαθών, όσο και η χειροτέρευση του εμπορικού ισοζυγίου της χώρας.

Στο σημείο αυτό πρέπει να προστεθεί ότι η συγκράτηση των δαπανών του δημοσίου οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην πτώση των επιτοκίων, και τη συνεπακόλουθη συγκράτηση των δαπανών εξυπηρέτησης του χρέους, και όχι τόσο στη μείωση των πρωτογενών δαπανών του κράτους σαν ποσοστό του ΑΕΠ, παρά την ταχεία αύξηση του ΑΕΠ τα τελευταία χρόνια.

Επομένως, τίθεται το ερώτημα για το κατά πόσο η πιστωτική επέκταση μπορεί να συνεχίσει να στηρίζει, σχεδόν αποκλειστικά, την ανάπτυξη της χώρας στο βαθμό που αυτή πλέον αρχίζει να συγκλίνει στα επίπεδα των ευρωπαϊκών χωρών, ιδίως όσο ο ρυθμός μείωσης του λόγου του χρέους της Γενικής Κυβέρνησης ως προς το ΑΕΠ παραμένει σχετικά περιορισμένος.

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, οι βασικοί στόχοι στον τομέα της βιωσιμότητας των δημόσιων οικονομικών του επόμενου μεταρρυθμιστικού προγράμματος θα πρέπει να επικεντρώνονται:

- στη μείωση του δημόσιου χρέους,
- στην αποτελεσματική διαχείριση και διοίκηση των δημοσίων επιχειρήσεων αρχής γενομένης από την πλήρη εφαρμογή του Νόμου για τις ΔΕΚΟ σε όλες τις επιχειρήσεις που εμπίπτουν στον ορισμό, ώστε να μπορούν να ασκήσουν την κατά περίπτωση κοινωνική πολιτική για την οποία έχουν και το δημόσιο χαρακτήρα,

- στον εξορθολογισμό της διαχείρισης των δημόσιων δαπανών και παράλληλη καταπολέμηση της φοροδιαφυγής, εισφοροδιαφυγής και λαθρεμπορίας και διεύρυνση της φορολογικής βάσης. Με τον τρόπο αυτό διασφαλίζονται επαρκείς πόροι για την ικανοποιητική χρηματοδότηση των κοινωνικών πολιτικών καθώς και των πολιτικών κατάρτισης και δια βίου μάθησης,
- στη βελτίωση του ελέγχου των πρωτογενών δαπανών, μέσω καλύτερης διαχείρισης των αναγκών της δημόσιας διοίκησης και μεγαλύτερης διαφάνειας,
- στην εισαγωγή πολιτικών βελτίωσης της ποιότητας της Δημόσιας Διοίκησης, με στοχοθεσία, διαδικασίες, χρονοδιαγράμματα, αξιολόγηση δράσης και τιμολόγηση των υπηρεσιών,
- στην ευρεία χρήση της πληροφορικής σε όλο το δημόσιο τομέα, με αρχή την ηλεκτρονική διασύνδεση όλων των υπηρεσιών κάθε υπουργείου καθώς και στη διάδοση της πληροφορικής στις ιδιωτικές επιχειρήσεις και στα νοικοκυριά,
- στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και αποδοτικότητας του συστήματος δημόσιας υγείας.

4.2. Επιχειρηματικό περιβάλλον

α) Υφιστάμενη κατάσταση

Κατά τη διάρκεια του πρώτου κύκλου της ανανεωμένης Στρατηγικής της Λισαβόνας έγιναν ορισμένα βήματα προς την κατεύθυνση της δημιουργίας ενός ευνοϊκότερου επιχειρηματικού περιβάλλοντος, όπως:

- ο επενδυτικός Νόμος 3299/2004,
- ο Νόμος 3325/2005 για την ίδρυση και λειτουργία βιομηχανικών – βιοτεχνικών εγκαταστάσεων στο πλαίσιο της βιώσιμης ανάπτυξης,
- οι αλλαγές στο φορολογικό πλαίσιο, όπως η μείωση των φορολογικών συντελεστών από το 35% στο 25% για τις Α.Ε. και από το 25% στο 20% για τις Ο.Ε. και Ε.Ε. (εκκρεμεί ωστόσο μια ολοκληρωμένη φορολογική μεταρρύθμιση προς την κατεύθυνση της διεύρυνσης της φορολογικής βάσης και αντιμετώπισης της φοροδιαφυγής),
- η τροποποίηση του Ν. 2190/1920 περί Ανωνύμων Εταιριών,
- η έγκριση του νέου Πτωχευτικού Κώδικα.

Τα βήματα, όμως, αυτά αποτελούν μικρές μόνο, αν και θετικές, μεμονωμένες παρεμβάσεις, οι οποίες δεν επιλύουν το πολυσύνθετο πρόβλημα της δημιουργίας ενός γενικότερου ευνοϊκού επιχειρηματικού περιβάλλοντος. Εκκρεμεί πλήθος άλλων πρωτοβουλιών που είναι απαραίτητο να ληφθούν υπόψη. Σύμφωνα με την τελευταία αξιολόγηση της Ε.Ε.⁷, η Ελλάδα δεν ανταποκρίθηκε πλήρως στην προτεραιότητα που έθεσε το Εαρινό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο το 2006 για βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος

Βασικά μέτρα, όπως η δημιουργία του γενικού εμπορικού μητρώου, δεν έχουν ακόμα ολοκληρωθεί, ενώ ο μέσος χρόνος που

απαιτείται για τη σύσταση επιχειρήσεων υπολογίζεται σε ένα μήνα περίπου για τις απλούστερες των περιπτώσεων, ενώ για κάποιες περιπτώσεις απαιτείται χρόνος μέχρι και έξι μήνες. Επίσης, η μεγιστοποίηση των επιδοτήσεων του επενδυτικού νόμου για κάθε είδους επενδύσεις περιόρισε το διαφοροποιημένο κίνητρο για τις επιχειρήσεις που θα ενδιαφέρονταν να προχωρήσουν σε καινοτομικές επενδύσεις. Σημαντικά θέματα όπως η χαρτογράφηση, η μετεγκατάσταση και η μεταβίβαση των μικρών επιχειρήσεων δεν έχουν μέχρι σήμερα προσελκύσει τη σημασία που θα τους έπρεπε. Παράλληλα, η έλλειψη πρωτοβουλιών σε θέματα παροχής κινήτρων και έμπρακτης στήριξης της επιχειρηματικότητας, ιδίως προς τις μικρές επιχειρήσεις, δεν επιτρέπει σε αυτές να απελευθερώσουν το σύνολο του δυναμικού τους.

Στα θέματα του χρηματοπιστωτικού τομέα και των αγορών κεφαλαίου, η σημαντικότερη εξέλιξη που σημειώθηκε στην ελληνική κεφαλαιαγορά με σημαντικές επιπτώσεις στη μέχρι σήμερα λειτουργία της είναι η ενσωμάτωση της Κοινοτικής Οδηγίας MiFID (Market in Financial Instruments Directive) και η εφαρμογή της Βασιλείας II.

Στην Ελλάδα, αν και έχει περάσει αρκετός καιρός από την εφαρμογή της πανευρωπαϊκής οδηγίας MiFID, η αγορά αλλά και οι επενδυτές βρίσκονται στο σημείο μηδέν όσον αφορά θέματα πληροφόρησης.

Η MiFID είχε απασχολήσει και την Ο.Κ.Ε.⁸, η οποία έχει την άποψη ότι η εφαρμογή της Οδηγίας θα έχει πολύ μεγάλο αντίκτυπο σε όλη την Κεφαλαιαγορά με την ευρεία της έννοια⁹. Η Οδηγία παρεμβαίνει και τροποποιεί τρεις θεμελιακούς κανόνες

7 Ετήσια Έκθεση Εφαρμογής της Ε.Ε. – Δεκέμβριος 2007.

8 Γνώμη Ο.Κ.Ε. αρ. 184 «Αγορές χρηματοπιστωτικών μέσων και άλλες διατάξεις», Ιούλιος 2007.

9 Η Ο.Κ.Ε. στη Γνώμη της είχε υπογραμμίσει τη σημασία της πληροφόρησης ώστε να επιτευχθούν οι θετικές επιπτώσεις από την εφαρμογή της οδηγίας: «Η Ο.Κ.Ε. θεωρεί ως απαραίτητη προϋπόθεση για να

λειτουργίας των κεφαλαιαγορών με στόχο τη μείωση του κόστους των συναλλαγών μέσω του ανταγωνισμού αλλά και κυρίως την προστασία των επενδυτών.

β) Προτάσεις

Κατά τον επόμενο κύκλο οι προσπάθειες για τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος θα πρέπει να ενταθούν, καθώς ένα αποτελεσματικότερο επιχειρηματικό περιβάλλον χωρίς άχρηστες γραφειοκρατικές ρυθμίσεις αποτελεί παράγοντα ζωτικής σημασίας για την επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα και την ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας.

Το διοικητικό βάρος, σύμφωνα και με διεθνείς προσεγγίσεις, αποτελεί μεγάλο βάρος στη λειτουργία των επιχειρήσεων, ειδικά για τις μικρές και μεσαίου μεγέθους επιχειρήσεις, αλλά και στις καθημερινές συναλλαγές των πολιτών με το δημόσιο, καθώς επίσης και στην ίδια τη δημόσια διοίκηση. Για το σκοπό αυτό, αναπτύσσεται τόσο σε κάθε μια χώρα, όσο και διεθνώς, πολιτική με σκοπό τον περιορισμό ή την αποφυγή μη αναγκαίων χρονοβόρων και οικονομικών επιβαρύνσεων.

Είναι, επίσης, σημαντικό να τονιστεί ότι οι πρόσφατες εξαγγελίες για τη μείωση του γραφειοκρατικού κόστους στη διαδικασία έναρξης μιας επιχείρησης (το 2006 εξαγγέλθηκε η μείωση των απαιτούμενων δικαιολογητικών για την έναρξη εμπορικών επιχειρήσεων και πιο πρόσφατα η μείωση των διαδικασιών έναρξης μίας ΕΠΕ) είναι ένα πρώτο βήμα, αλλά αποτελεί μέρος μόνο του συνολικότερου προβλήματος του όλου γραφειοκρατικού συστήματος. Πρόσθετα, δεν πραγ-

ματοποιούνται επαρκείς προσπάθειες για τη μείωση του γραφειοκρατικού κόστους στη λειτουργία και αδειοδότηση όλων των υφιστάμενων επιχειρήσεων ανεξαρτήτως αντικειμένου. Συγκεκριμένα, το δαιδαλώδες γραφειοκρατικό σύστημα με τις συναρμοδιότητες των υπουργείων, την εμπλοκή δήμων, κοινοτήτων και οργανισμών ασφάλισης, με έλλειψη ωστόσο της δυνατότητας αλληλοεξυπηρέτησης και την έλλειψη ενός ολοκληρωμένου συστήματος πληροφορικής, επιβαρύνει σημαντικά το καθημερινό επιχειρηματικό περιβάλλον μιας ήδη λειτουργούσας επιχείρησης. Είναι συνεπώς επιτακτική η ανάγκη να αρχίσει μια διαδικασία μείωσης της γραφειοκρατίας και αναφορικά με τις δραστηριότητες των ήδη λειτουργουσών επιχειρήσεων.

Με βάση τα παραπάνω η Ο.Κ.Ε. εκτιμά ότι για τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, μεταξύ των προτεραιοτήτων της πολιτείας θα πρέπει να περιληφθεί:

- Η υιοθέτηση σύγχρονων νομοθετικών και ρυθμιστικών συστημάτων τα οποία πρέπει να διαθέτουν ασφάλεια, διαφάνεια, νομιμότητα, αποδοτικότητα και εμπειρία. Είναι ανάγκη να αναπτυχθούν μηχανισμοί ελέγχου και αξιολόγησης των επιπτώσεων της νομοθεσίας και των κανονιστικών ρυθμίσεων στην ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων.
- Η άμεση εφαρμογή του προγράμματος για τη μείωση κατά 25% μέχρι το 2012 του διοικητικού βάρους, το οποίο προκύπτει κατά τη συνεργασία των επιχειρήσεων με τη δημόσια διοίκηση.

αποφέρει η ενσωμάτωση της MiFID θετικά αποτελέσματα να λάβουν και να εκδώσουν οι αρμόδιες εποπτικές αρχές, έγκαιρα, τις αναγκαίες αποφάσεις και διευκρινήσεις, ώστε να καθοδηγηθούν οι εταιρείες αφενός στη σωστή εφαρμογή της Οδηγίας και αφετέρου στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητάς τους στην ενοποιημένη ευρωπαϊκή αγορά».

- Η άμεση προώθηση του θεσμού των Κέντρων Εξυπηρέτησης Επιχειρήσεων κατά το πρότυπο των Κέντρων Εξυπηρέτησης Πολιτών, τα οποία αποτέλεσαν ένα πολύ σημαντικό βήμα στη βελτίωση των υπηρεσιών της Δημόσιας Διοίκησης.
- Η ενίσχυση του ανταγωνισμού και η απελευθέρωση των αγορών. Η Ο.Κ.Ε. έχει επισημάνει¹⁰ ότι η εξασφάλιση του υγιούς ανταγωνισμού στους τομείς των υπηρεσιών, των κατασκευών και των υπηρεσιών γενικού οικονομικού συμφέροντος εμπορικού χαρακτήρα, μπορεί να οδηγήσει στη βελτίωση της παραγωγικότητας και της ποιότητας των παρεχόμενων στον καταναλωτή προϊόντων και υπηρεσιών.
- Η επίσπευση της ενεργοποίησης του Γενικού Εμπορικού Μητρώου.
- Η εφαρμογή προτύπων ποιότητας στο μεγαλύτερο μέρος του παραγωγικού φάσματος.
- Η διαμόρφωση μιας επιχειρηματικής νοοτροπίας προς την κατεύθυνση της επιλογής της επιχειρηματικότητας ως δραστηριότητα ευκαιρίας και όχι ως δραστηριότητα ανάγκης. Το ποσοστό της επιχειρηματικής δραστηριότητας ανάγκης στην Ελλάδα είναι αρκετά υψηλότερο από τον ευρωπαϊκό μέσο, ενώ ο φόβος αποτυχίας κρίνεται ως πολύ σημαντικός παράγοντας αποτροπής από την επιχειρηματικότητα.

Προς την κατεύθυνση της διαμόρφωσης μιας διαφορετικής σε σχέση με τη σημερινή επιχειρηματικής νοοτροπίας κρίνεται σκόπιμη η εισαγωγή μαθημάτων επιχειρηματικότητας ειδικά στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ώστε αφενός να καλλιεργηθεί και να ενισχυθεί θετικό πνεύμα επιχειρηματικότητας στους νέους και αφετέρου να αποκτηθούν οι βασικές γνώσεις και ικανότητες που απαιτούνται για το ξεκίνημα μιας επιχείρησης, όπως η δημιουργικότητα, η αυτάρκεια, η ικανότητα συνεργασίας και η προσωπική πρωτοβουλία.

- Η επανεξέταση του νέου τρόπου φορολόγησης της ακίνητης περιουσίας, ο οποίος αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα στη λειτουργία των επιχειρήσεων¹¹.

Αναφορικά με τις υποδομές, αξίζει να αναφερθεί ότι σε ορισμένες από αυτές κατά την τελευταία περίοδο υπήρξαν σημαντικές βελτιώσεις, ιδιαίτερα στην ευρύτερη περιοχή της πρωτεύουσας, γεγονός το οποίο είναι απαραίτητο για τη διευκόλυνση της οικονομικής δραστηριότητας. Κατά συνέπεια, η περαιτέρω ενίσχυση των υποδομών, όπου απαιτείται και στο πλαίσιο ενός ολοκληρωμένου αναπτυξιακού σχεδιασμού, θα πρέπει να συνυπολογίζεται στη διαμόρφωση του προγράμματος μεταρρυθμίσεων της επόμενης περιόδου.

Επιπρόσθετα για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, κατά το δεύτερο κύκλο εφαρμογής της Στρατηγικής της Λισαβόνας πρέπει

10 Γνώμη Πρωτοβουλίας αρ. 117 «Ανταγωνιστικότητα και Απασχόληση», Νοέμβριος 2004 και Γνώμη αρ. 161 «Έκθεση Εφαρμογής για το 2006 του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρυθμίσεων 2005-2008», Οκτώβριος 2006.

11 Γνώμη Ο.Κ.Ε. αρ. 191 «Κατάργηση φόρου κληρονομιών και γονικών παροχών – Απαλλαγή πρώτης κατοικίας – Ενιαίο τέλος ακινήτων – Αντιμετώπιση λαθρεμπορίου καυσίμων και λοιπές διατάξεις», Ιανουάριος 2008.

να προβλεφθούν και ειδικοί στόχοι και μέτρα προκειμένου να απελευθερωθεί το δυναμικό τους, καθώς οι ΜΜΕ έχουν τη δυνατότητα να συμβάλουν ουσιαστικά στη δημιουργία ανάπτυξης και απασχόλησης. Όπως έχει διατυπωθεί από την Ο.Κ.Ε. και στο παρελθόν¹², ένα πρόβλημα που παρατηρείται αναφορικά με τις πολιτικές για τις ΜΜΕ είναι ότι αυτές δεν επαρκούν για να δημιουργηθεί συνολικά ένα ευνοϊκό περιβάλλον, καθώς παρατηρούνται σημαντικές ελλείψεις διάχυσής τους σε όλα τα επίπεδα του κρατικού μηχανισμού και της τοπικής αυτοδιοίκησης. Σε ορισμένες περιπτώσεις, επίσης, δεν είναι δυνατή η ουσιαστική εφαρμογή τους, καθώς απουσιάζει η έκδοση των αναγκαίων Υπουργικών αποφάσεων.

Παράλληλα, η έλλειψη αξιόπιστων και διαχρονικών στοιχείων για την επιχειρηματική δημογραφία στο χώρο των μικρών επιχειρήσεων αποτελεί επίσης πρόβλημα στη διαμόρφωση πολιτικών για αυτές. Επιπλέον, συγκεκριμένα μέτρα όπως η μεταβίβαση των μικρών επιχειρήσεων και η θεσμοθέτηση ενός κοινά αποδεκτού γενικού χωροταξικού πλαισίου θα βελτιώσουν σημαντικά το επιχειρηματικό περιβάλλον.

Τέλος, και με βάση τα παραπάνω, η Ο.Κ.Ε. κρίνει απαραίτητο τον προγραμματισμό ενεργειών όπως η διαμόρφωση του τριετούς σχεδίου δράσης για τις μικρές κυρίως επιχειρήσεις, η επίσπευση της ενεργοποίησης του Γενικού Εμπορικού Μητρώου, η ενεργοποίηση του Εθνικού Συμβουλίου για τις Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις (ΕΣΜΕ), καθώς και ειδικών δράσεων που θα ενισχύουν και θα διευκολύνουν αποφασιστικά τον τεχνολογικό εκσυγχρονισμό και την ανάπτυξη της καινοτομίας στις ελληνικές μικρές επιχειρήσεις.

4.3. Δημόσια Διοίκηση

α) Υφιστάμενη κατάσταση

Δύο είναι οι βασικοί στόχοι που θα πρέπει να εξυπηρετεί η Δημόσια Διοίκηση για τις ανάγκες μιας αναπτυξιακής μεταρρυθμιστικής προσπάθειας:

- η εξυπηρέτηση του πολίτη-χρήστη των υπηρεσιών της και
- ο συντονισμός των αναπτυξιακών πρωτοβουλιών των διαφόρων οικονομικών και κοινωνικών φορέων και η χάραξη εθνικών ή περιφερειακών προτεραιοτήτων.

Η Ο.Κ.Ε. κατ' αρχήν αναγνωρίζει ορισμένα σημαντικά βήματα που έχουν γίνει την τελευταία δεκαετία στο χώρο της Δημόσιας Διοίκησης¹³. Τα σημαντικότερα από αυτά είναι:

- η δημιουργία των Κέντρων Εξυπηρέτησης Πολιτών, τα οποία λειτουργούν βάσει της αρχής της ολοκληρωμένης εξυπηρέτησης του πολίτη από μία θέση εργασίας (one stop shop), β) η ίδρυση του Α.Σ.Ε.Π. που αποτέλεσε ένα βήμα προς τη σωστή κατεύθυνση σε ό,τι αφορά στις προσλήψεις του προσωπικού της Δημόσιας Διοίκησης, γ) η κατάρτιση και η εφαρμογή αρχικά των Μεσογειακών Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων και στη συνέχεια των Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης και των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων. Παράλληλα, η εμπειρία των Ολυμπιακών Αγώνων έδειξε ότι το προσωπικό που στελεχώνει τη Δημόσια Διοίκηση έχει και τη δυνατότητα και τη βούληση να

12 Γνώμη αρ. 161.

13 Για τα θετικά βήματα αλλά και για τα προβλήματα που εξακολουθούν να υφίστανται στη Δημόσια Διοίκηση, βλ. Γνώμη αρ. 155 «Βελτίωση της διοικητικής ικανότητας της Δημόσιας Διοίκησης», Ιούνιος 2006.

συμβάλει καθοριστικά σε μία αποτελεσματική λειτουργία του Κράτους υπό την απαραίτητη προϋπόθεση ότι υπάρχει η κατάλληλη οργάνωση και η παροχή των αναγκαίων μέσων και υποδομής.

Τα θετικά, όμως, βήματα που σημειώθηκαν δεν πρέπει να δημιουργούν εφησυχασμό. Κι αυτό γιατί εξακολουθούν να υφίστανται σημαντικά προβλήματα που επιδρούν ανασταλτικά στην αναπτυξιακή προσπάθεια της χώρας:

- Η Δημόσια Διοίκηση παραμένει σε σημαντικό βαθμό εξαρτημένη από την εκάστοτε πολιτική εξουσία και η εξάρτηση αυτή δεν αφορά μόνο την ακολουθητέα πολιτική –κάτι που είναι εύλογο– αλλά και την στελέχωσή της σε ανώτερο και συχνά σε μεσαίο και κατώτερο επίπεδο. Το γεγονός αυτό συνεπάγεται έλλειψη συνέχειας και καθιστά αδύνατη τη συσσώρευση γνώσεων και ικανοτήτων από το στελεχιακό δυναμικό.
- Οι αποφάσεις για τη χρηματοδότηση μέτρων πολιτικής και για την υιοθέτηση ρυθμιστικών παρεμβάσεων, λαμβάνονται κατά κανόνα σωρευτικά, χωρίς να εντάσσονται σε έναν ενιαίο σχεδιασμό που περιέχει στόχους και χρονοδιαγράμματα για την υλοποίησή τους.

Στις συνθήκες αυτές:

- Κυριαρχεί μια τρέχουσα διαχείριση μεμονωμένων ρυθμίσεων και μέτρων, η οποία δυσκολεύει το συντονισμό των δραστηριοτήτων της διοίκησης, μειώνοντας την αποδοτικότητα και ποιότητα των προσφερόμενων υπηρεσιών.
- Απουσιάζει η ολοκληρωμένη θεώρηση των δραστηριοτήτων της διοίκησης και άρα η δυνατότητα συστηματικής

πραγματοποίησης διορθωτικών αλλαγών στις πολιτικές, τις ρυθμιστικές λειτουργίες και την οργάνωση.

- Αναπαράγεται μια κερματισμένη και άδηλη εν πολλοίς γνώση του περιεχομένου των δραστηριοτήτων της διοίκησης και δεν διαμορφώνεται ένα κεφάλαιο γνώσεων ικανό να τροφοδοτήσει τόσο τις αναθεωρήσεις των πολιτικών και των λειτουργιών της διοίκησης, όσο και την κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού.

β) Προτάσεις

Οι σημαντικότερες αλλαγές προσέγγισης, οι οποίες κρίνονται αναγκαίες, είναι:

- η γενικευμένη εισαγωγή της αξιολόγησης πολιτικών και δραστηριοτήτων της διοίκησης ως προς στόχους, χρόνους υλοποίησης και αποδοτικότητα των υπηρεσιών,
- η προοδευτική χρήση του σχεδιασμού, όχι μόνο σε ό,τι αφορά στις επιδιώξεις των οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών πολιτικών, αλλά και στις επιδιώξεις σχετικά με την καλύτερη δυνατή εξυπηρέτηση των πολιτών και των επιχειρήσεων,
- η επίτευξη ορθολογικής οργάνωσης της διοίκησης σε συνδυασμό με την αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών για την εισαγωγή της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης,
- η αναβάθμιση των γνώσεων και η διεύρυνση της δυνατότητας λήψης πρωτοβουλιών με αυξημένο αίσθημα ευθύνης από πλευράς του ανθρώπινου δυναμικού της διοίκησης, που αποτελούν προϋποθέσεις αποτελεσματικότερης και περισσότερο αποδοτικής λειτουργίας των υπηρεσιών.

Στο πλαίσιο αυτό, προτείνονται ειδικότερα τα εξής:

- Η εφαρμογή των αρχών της καλής νομοθέτησης και μείωσης του διοικητικού κόστους, όπως αναφέρεται διεξοδικότερα στο κεφ. 5.2 της παρούσας Γνώμης.
- Ο διοικητικός εκσυγχρονισμός της δημόσιας διοίκησης με δράσεις βελτίωσης των πολιτικών διαχείρισης του προσωπικού, αναβάθμισης των ικανοτήτων και δεξιοτήτων του, και ενίσχυσης του βαθμού κινητοποίησής του (motivation), προκειμένου να ανταποκριθεί στις ανάγκες του e-government και του i-government.
- Η υλοποίηση συστηματικών δράσεων απλοποίησης της νομοθεσίας, σε συνδυασμό με τη βελτίωση της εξυπηρέτησης των πολιτών και των επιχειρήσεων.
- Η Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση και ο δραστητικός περιορισμός της γραφειοκρατίας με δράσεις αξιοποίησης ΤΠΕ για ολοκληρωμένο και σύγχρονο δίκτυο υποδομών, διασφάλισης της διαλειτουργικότητας των συστημάτων, οργανωτικού και λειτουργικού ανασχεδιασμού των διαδικασιών και γενίκευσης του πλέγματος των υπηρεσιών που προσφέρονται ηλεκτρονικά στους πολίτες και τις επιχειρήσεις.
- Η διαφάνεια των οικονομικών σε επίπεδο κεντρικής κυβέρνησης και της τοπικής και νομαρχιακής αυτοδιοίκησης με δράσεις εκσυγχρονισμού της οικονομικής διαχείρισης και εξορθολογισμού των εσόδων και των δαπανών του κράτους, με την εφαρμογή:
  - Προϋπολογισμού βάσει προγράμματος (programme budgeting).
  - Διπλογραφικού συστήματος στις υπηρεσίες του δημόσιου και ευρύτερου δημόσιου τομέα.
  - Τριετών Επιχειρησιακών Σχεδίων και ετήσιων δημόσιων προϋπολογισμών, ισολογισμών και απολογισμών, καθώς και διπλογραφικού συστήματος από τους ΟΤΑ.
  - Αρχών ενιαίου ελέγχου.
  - Ηλεκτρονικής διακυβέρνησης ώστε να διασφαλιστεί το αδιάβλητο των διαδικασιών.

4.4. Εκπαίδευση-Κατάρτιση

α) Υφιστάμενη κατάσταση

Στο πλαίσιο της Στρατηγικής της Λισαβόνας, οι πολιτικές που αφορούν στην εκπαίδευση και την κατάρτιση έχουν προοδευτικά ενταχθεί σε ένα ολοκληρωμένο σύνολο και έχουν αποκτήσει κατά κανόνα μετρήσιμους στόχους. Πράγματι, η Ευρωπαϊκή Ένωση υλοποιεί από το 2002 το πρόγραμμα «Εκπαίδευση και κατάρτιση 2010», το οποίο έχει ως στρατηγικούς στόχους τη βελτίωση της ποιότητας και αποτελεσματικότητας των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης στην ΕΕ και τη διευκόλυνση της πρόσβασης όλων σε αυτά. Οι στόχοι του προγράμματος αφορούν στις επιδόσεις των μαθητών, το ποσοστό που εγκαταλείπει τις σπουδές, το ποσοστό που ολοκληρώνει τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, τη συμμετοχή στην προσχολική εκπαίδευση, τη συμμετοχή του ενήλικου πληθυσμού στη δια βίου εκπαίδευση, τις δαπάνες για την εκπαίδευση, κ.ά.

Όλες οι εκδοχές των πολιτικών για την εκπαίδευση και κατάρτιση που έχουν συζητηθεί σε σχέση με τη στρατηγική της Λισαβόνας, θέτουν ταυτοχρόνως τα ζητήματα της ποιότητας των προσφερόμενων γνώσεων μέσω των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης και της αποτελεσματικότητας των διαδικασιών σύζευξης της προσφοράς

και της ζήτησης επαγγελματιών, ειδικοτήτων και δεξιοτήτων. Με αυτό τον τρόπο οι συζητήσεις για τις νέες πολιτικές που θα επιταχύνουν τη διαδικασία αναβάθμισης των γνώσεων του ανθρώπινου δυναμικού συνδέονται με τις συζητήσεις για την αποτελεσματικότητα του υπάρχοντος θεσμικού πλαισίου τόσο για την εκπαίδευση, όσο και για το σύστημα κατάρτισης, και για την αξιολόγηση της λειτουργίας των επιμέρους ιδρυμάτων, οργανισμών και θεσμών.

Το ζήτημα της χρηματοδότησης του εκπαιδευτικού συστήματος εμφανίζεται ως σημαντικό πρόβλημα σε πολλές πολιτικές που αναφέρονται στο εκπαιδευτικό σύστημα ή στο σύστημα κατάρτισης. Για την τυπική εκπαίδευση έχει διαπιστωθεί ότι οι δημόσιες δαπάνες βρίσκονται σε χαμηλότερο επίπεδο από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο και μειώνονται ελαφρά μετά το 2004. Η μικρότερη χρηματοδότηση της τυπικής εκπαίδευσης αφορά σε μεγαλύτερο βαθμό τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Οι συγκρίσεις με τις υπόλοιπες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης αναδεικνύουν τα χαμηλά επίσης επίπεδα δαπανών για τη διαβίου μάθηση, όπως και για τη συνεχιζόμενη κατάρτιση.

Παράλληλα, προβληματική εμφανίζεται και η μεγάλη μεταρρυθμιστική προσπάθεια που ξεκίνησε με το νόμο για τη δημιουργία του Εθνικού Συστήματος Σύνδεσης της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΕΣΣΕΕΚΑ). Η δημιουργία του ΕΣΣΕΕΚΑ, η οποία αποσκοπεί στη σύνδεση για πρώτη φορά του εκπαιδευτικού συστήματος με το σύστημα κατάρτισης, δεν έχει ολοκληρωθεί.

β) Προτάσεις

Η δημιουργία ενός Εθνικού Πλαισίου Προσόντων, σύμφωνα με τους στόχους του ευρωπαϊκού προγράμματος «Εκπαίδευση

και κατάρτιση 2010», αποτελεί έναν στόχο ο οποίος θα έπρεπε να συνδυαστεί με την ενεργοποίηση του ΕΣΣΕΕΚΑ.

Το νέο ΕΠΜ 2008-2010 έχει επομένως να αντιμετωπίσει στον τομέα της εκπαίδευσης και κατάρτισης τα εξής ζητήματα:

- Τη σύνδεση των δαπανών για την εκπαίδευση και κατάρτιση, όπως και των δαπανών για τις πολιτικές απασχόλησης και τη διαβίου μάθηση, με τους ποιοτικούς και ποσοτικούς στόχους της Στρατηγικής της Λισαβόνας.
- Την ολοκληρωμένη λειτουργία των θεσμών που έχουν αναλάβει τη σύνδεση των αναγκών της αγοράς εργασίας και της απασχόλησης με το σύστημα εκπαίδευσης και το σύστημα κατάρτισης.
- Τη λειτουργία των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και των φορέων κατάρτισης σύμφωνα με τις ανάγκες της κοινωνίας και της οικονομίας, ειδικότερα δε σύμφωνα με τις ανάγκες σε ανθρώπινο δυναμικό για τη μετάβαση στην οικονομία της γνώσης.

4.5. Απασχόληση

α) Υφιστάμενη Κατάσταση

Ο απολογισμός των πολιτικών για την απασχόληση, οι οποίες περιλαμβάνονται στο ΕΠΜ 2005-2008, κατέδειξε έλλειψη συγκεκριμένων στόχων και χρονοδιαγραμμάτων. Μετά το τέλος της τριετίας τα θέματα στα οποία αφορούν οι συγκεκριμένες πολιτικές παραμένουν ανοιχτά και οι καταγεγραμμένες επιδόσεις είναι περιορισμένες. Η συνολική ανεργία μειώθηκε, αλλά τα ποσοστά ανεργίας των νέων και των γυναικών παραμένουν υψηλά. Η σχεδιαζόμενη

αύξηση του ποσοστού απασχόλησης ως το 70% του πληθυσμού εργάσιμης ηλικίας, σύμφωνα με τους στόχους της Λισαβόνας, αντιμετωπίζει εμπόδια. Το ζήτημα της «ευελιξίας με ασφάλεια» δεν έχει βρει τη δέουσα απάντηση, καθώς η αδήλωτη εργασία αποτελεί μια εκτεταμένη κατάσταση στην αγορά εργασίας. Το πρόβλημα, επίσης, της ασφάλειας των εργαζομένων με άτυπες μορφές απασχόλησης αποτελεί ένα ζήτημα το οποίο παραμένει άλυτο. Η πρόθεση του ΕΠΜ να ολοκληρώσει τη σύνδεση της εκπαίδευσης και κατάρτισης με την αγορά εργασίας και την πιστοποίηση των εκπαιδευτικών διαδικασιών, δεν έχει αποτιμηθεί ποσοτικά. Το σύνολο των θεσμών που παρεμβαίνουν στην αγορά εργασίας συνεχίζουν να παρουσιάζουν προβλήματα εσωτερικής λειτουργίας, ενώ η δυνατότητά τους να επηρεάσουν την απασχόληση και τις συνθήκες απασχόλησης παραμένει περιορισμένη.

Το ΕΠΜ 2005-2008, έχει καταρχήν επωμιστεί τους στόχους της Στρατηγικής της Λισαβόνας που αφορούν την απασχόληση, δηλαδή όχι μόνο τη μείωση της ανεργίας αλλά και την αύξηση του ενεργού πληθυσμού σε σχέση με τον πληθυσμό σε εργάσιμη ηλικία. Η παρακολούθηση της εξέλιξης των μεγεθών αυτών από το Παρατηρητήριο Πολιτικών για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη της Ο.Κ.Ε., δείχνει ότι ενώ το συνολικό ποσοστό ανεργίας μειώθηκε από το 2005 ως το 2007, το ποσοστό του πληθυσμού σε εργάσιμη ηλικία που είναι ενεργό παραμένει σταθερό γύρω στο 68%, κάτω από το στόχο της Λισαβόνας για το ποσοστό απασχόλησης που είναι 70% (το ποσοστό απασχόλησης είναι η σχέση απασχολουμένων και πληθυσμού σε εργάσιμη ηλικία).

Έχει αναγνωρισθεί ότι οι πολιτικές για την αύξηση του ποσοστού απασχόλησης στις ευρωπαϊκές οικονομίες, που αφορά κατά κύριο λόγο την απασχόληση των γυναικών, εξαρτώνται σε καθοριστικό βαθμό από τη δημιουργία των κατάλληλων κοινωνικών

υποδομών, που θα επιτρέψουν τη μακράς διάρκειας ένταξη των γυναικών στην αγορά εργασίας. Όπως και για τις πολιτικές απασχόλησης – τόσο τις ενεργητικές όσο και τις παθητικές – το ζήτημα της αύξησης των διαθέσιμων πόρων αναδεικνύεται ως πρωτεύον. Είναι, επομένως, σαφές ότι στο πλαίσιο της στρατηγικής της Λισαβόνας είναι αναγκαία μια ουσιαστική μεταφορά πόρων προς τις πολιτικές που στηρίζουν την αύξηση της απασχόλησης και τη δημιουργία ποιοτικών θέσεων εργασίας.

Σε ότι αφορά την ίση μεταχείριση των μισθωτών στην αγορά εργασίας, το σημαντικότερο πρόβλημα είναι η ύπαρξη ενός υψηλού ποσοστού αδήλωτης εργασίας. Το πρόβλημα αυτό σε συνδυασμό με τον περιορισμένο αντίκτυπο που έχουν για το εργατικό δυναμικό οι πολιτικές απασχόλησης και ειδικότερα οι θεσμοί υποστήριξης της σύζευξης προσφοράς και ζήτησης στην αγορά εργασίας, διαμορφώνει μια αγορά εργασίας, ένα τμήμα της οποίας λειτουργεί εκτός του υπάρχοντος θεσμικού πλαισίου και σε μεγάλο βαθμό όχι σύμφωνα με την εργατική και ασφαλιστική νομοθεσία.

Το θέμα της ευελιξίας με ασφάλεια, το οποίο αποτελεί πλέον τον τρόπο προσέγγισης των μεταρρυθμίσεων στην αγορά εργασίας, δεν έχει αποτελέσει ακόμη αντικείμενο μιας διεξοδικής συζήτησης. Μια τέτοια συζήτηση θα πρέπει να λάβει σοβαρά υπόψη της τις συνέπειες που μπορεί να έχει η υιοθέτηση περισσότερο ευέλικτων εργασιακών σχέσεων στην αγορά εργασίας, ένα τμήμα της οποίας διακρίνεται για πλημμελή εφαρμογή της εργατικής και ασφαλιστικής νομοθεσίας, ενώ ιδιαίτερα περιορισμένο είναι και το πλαίσιο προστασίας των ανέργων.

β) Προτάσεις

Τα θέματα που αναδεικνύονται όταν συζητείται στο πλαίσιο της Στρατηγικής της

Λισαβόνας το ζήτημα της απασχόλησης, αφορούν πολλές πλευρές προσέγγισης του ζητήματος αυτού:

- Αναδεικνύεται η ανάγκη επεξεργασίας στόχων όχι μόνο για την απασχόληση αλλά και για τα οικονομικά μεγέθη που συνδέονται με τις πολιτικές που επιδιώκουν να επηρεάσουν την απασχόληση. Τέτοιοι στόχοι θα έπρεπε να τεθούν για τις δαπάνες ενεργητικών και παθητικών πολιτικών απασχόλησης, την αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων κατάρτισης εργαζομένων και ανέργων, την αδήλωτη απασχόληση και την ικανότητα παρέμβασης στην αγορά εργασίας των υπηρεσιών του ΟΑΕΔ.
- Εμφανίζεται η ανάγκη ολοκλήρωσης της λειτουργίας θεσμών που επηρεάζουν την αγορά εργασίας, όπως το σύστημα διερεύνησης των αναγκών κατάρτισης, το σύστημα συνεχιζόμενης κατάρτισης, οι υπηρεσίες σύζευξης προσφοράς και ζήτησης, ή οι υπηρεσίες ελέγχου εφαρμογής της ασφαλιστικής και εργατικής νομοθεσίας.
- Προκύπτει η ανάγκη πραγματοποίησης μεταρρυθμίσεων σχετικά κυρίως με τη βιωσιμότητα και κοινωνική αποτελεσματικότητα του ασφαλιστικού συστήματος, όπως και σε σχέση με την ανάγκη υποστήριξης της απασχόλησης μέσω της ενδυνάμωσης της κοινωνικής πολιτικής και της προστασίας της εργασίας. Το ζήτημα της εξεύρεσης πόρων για την υποστήριξη αυτών των πολιτικών θα έπρεπε να συζητηθεί ανοιχτά, σε συνδυασμό με το γενικότερο ζήτημα της αποτελεσματικότερης χρήσης των δημόσιων πόρων.
- Είναι, επίσης, αναγκαίο να σημειωθεί ότι η άσκηση πολιτικών για αύξηση της απασχόλησης, αναβάθμιση της

θέσης της εργασίας και αποτελεσματικότερη λειτουργία των πολιτικών που αποσκοπούν στην αναβάθμιση του κόσμου της εργασίας για τη μετάβαση στην οικονομία της γνώσης, προϋποθέτει τη δημιουργία ενός αξιόπιστου μηχανισμού αξιολόγησης πολιτικών και νομοθετικών παρεμβάσεων.

4.6. Περιφερειακή και Κοινωνική συνοχή

Περιφερειακή συνοχή

α) Υφιστάμενη κατάσταση

Σύμφωνα με την Eurostat οι περιφερειακές ανισότητες στις χώρες-μέλη της ΕΕ είναι γενικώς μεγαλύτερες από ό,τι στην Ελλάδα.

Το πρόβλημα, επομένως, εστιάζεται στο μοντέλο ανάπτυξης και την ανταγωνιστικότητα των ελληνικών περιφερειών. Οι δείκτες οικονομικής δυναμικής δεικνύουν ότι όλες σχεδόν οι περιφέρειες, πλην της Αττικής, εμφανίζουν υπέρμετρη εξάρτηση από συγκεκριμένες οικονομικές δραστηριότητες [π.χ. τουρισμός (Ιόνια Νησιά, Κρήτη, Βόρειο και κυρίως Νότιο Αιγαίο), κατασκευές (Δ. Μακεδονία, Ήπειρος και Πελοπόννησος)]. Το μοντέλο αυτό ανάπτυξης εμπερικλείει κινδύνους μακροχρόνια και τις καθιστά ευάλωτες σε αλλαγές του οικονομικού περιβάλλοντος.

Επίσης, πρόβλημα προκύπτει και από το τεχνολογικό επίπεδο των παραγωγικών δραστηριοτήτων που αναπτύσσονται στις ελληνικές περιφέρειες. Μπορεί η υστέρηση της Ηπείρου και της Κρήτης ως προς την Αττική, στη βάση των κοινωνικών δεικτών και των δεικτών ευημερίας, να μην είναι σημαντική, αλλά αυτό δεν σηματοδοτεί μία ανταγωνιστική ανάπτυξη. Το τεχνολογικό επίπεδο της Αττικής υστερεί σημαντικά από το αντίστοιχο

της Καταλωνίας, της Βιέννης κ.ά., γεγονός που δεικνύει ότι η μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων από μόνη της δεν συνεπάγεται και δυναμική περιφερειακή ανάπτυξη.

Παράλληλα, αναφορικά με τη δυνατότητα των περιφερειών για ανατροφοδοτούμενη ανάπτυξη, οι ελληνικές περιφέρειες, όλες πλην της Αττικής, υστερούν. Σε σημαντικό μέρος η ανάπτυξή τους εξακολουθεί να τροφοδοτείται με δράσεις που κατευθύνονται από επιχειρήσεις που εδρεύουν στο κέντρο.

Η ανατροπή του μοντέλου της κεντροφιλίας επιχειρήθηκε με κεντρικές πολιτικές στο παρελθόν. Περιελάμβαναν ως κύρια στοιχεία:

- Τη μεταφορά πόρων μέσω του προγράμματος δημόσιων επενδύσεων.
- Τη δημιουργία περιφερειακών μονάδων παροχής υπηρεσιών του δημοσίου, όπως, στον τομέα της εκπαίδευσης, η δημιουργία πολλών μονάδων ΑΕΙ και ΤΕΙ.
- Την καθιέρωση κινήτρων ιδιωτικών επενδύσεων.

Σε παρόμοια λογική κινήθηκαν οι προβλέψεις και σε ορισμένο βαθμό υλοποιήσεις του ΕΠΜ 2005-2008:

- για κίνητρα επενδύσεων του αναπτυξιακού νόμου,
- για προγράμματα του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης (Τοπικά Κέντρα Αγροτικής Ανάπτυξης, κ.λπ.),
- για βελτίωση των μεταφορικών υποδομών στις περιφέρειες της χώρας, τόσο στην ηπειρωτική όσο και στη νησιωτική Ελλάδα,
- για τους περιφερειακούς πόλους καινοτομίας,

- για αναβάθμιση του δικτύου ηλεκτρονικών επικοινωνιών.

Προς την κατεύθυνση της περιφερειακής συνοχής θα μπορούσε να συμβάλει θετικά η εκπόνηση του Εθνικού και των Ειδικών Χωροταξικών Σχεδίων, καθώς ορίζουν το τοπίο σε σχέση με πολλά θέματα περιφερειακής ανάπτυξης. Το Εθνικό Χωροταξικό Σχέδιο ανακοινώθηκε δημοσίως, υλοποιήθηκαν διαδικασίες διαβούλευσης και υποβλήθηκε και συζητήθηκε στην αρμόδια Επιτροπή της Βουλής. Έχουν, όμως, εκφραστεί πολλές επιφυλάξεις από κοινωνικούς φορείς που αντιτίθενται σε προβλέψεις του. Χρειάζεται, επομένως, να προωθηθούν οι διαδικασίες θεσμοθέτησης των χωροταξικών σχεδίων, αφού πρώτα γίνουν οι απαραίτητες τροποποιήσεις που απαιτούνται, ώστε να διασφαλιστεί η μεγαλύτερη δυνατή συναίνεση που αποτελεί και όρο επιτυχούς εφαρμογής τους στην πράξη.

β) Προτάσεις

Τα αποτελέσματα των πολιτικών του παρελθόντος υπήρξαν αξιόλογα, από άποψη κατανομής του εισοδήματος, και κατ' αυτή την έννοια, κοινωνικά δίκαια. Αξιολογώντας, όμως, τις πολιτικές σε μεγαλύτερο βάθος χρόνου διαπιστώνεται ότι αυτές δεν δημιούργησαν συνθήκες ανατροφοδοτούμενης ανάπτυξης και στην ουσία οδηγούν σε διαιωνιζόμενη υστέρηση των περιφερειών. Παράλληλα, το προηγούμενο μοντέλο παράγαγε σπατάλη με τη μορφή, π.χ., εγκαταλειμμένων βιομηχανοστασίων που δεν χρησιμοποιήθηκαν ποτέ, δικτύων υποδομής που θάφτηκαν στο έδαφος χωρίς να λειτουργήσουν επί πολλά χρόνια, ιδιωτικών επενδύσεων που κατέρρευσαν, λιμανιών με ελάχιστη κίνηση, ακριβών βιομηχανικών υποδομών που υποχρησιμοποιούνται, αλλά και κυρίως με τη μορφή ιδιαίτερα αυξημένου κόστους όλων ή των περισσότερων έργων.

Στη Γνώμη για την πρόταση νόμου για

την αποβιομηχάνιση¹⁴ η Ο.Κ.Ε. έχει επισημάνει ότι η περιφερειακή συνοχή δεν μπορεί να επιτευχθεί με εφαρμογή μόνον προγραμμάτων που κινούνται με κεντρική κατεύθυνση και ευθύνη. Οι πραγματικές δυσκολίες, που είναι αποτέλεσμα του όποιου συγκεντρωτικού συστήματος, καλύπτουν και την αστοχία των περιφερειακών δομών, που δεν είναι καθόλου σπάνια. Απαιτείται η ενεργοποίηση των τοπικών παραγωγικών και κοινωνικών δυνάμεων που θα αναλαμβάνουν ολοένα μεγαλύτερη ευθύνη για την προσέλκυση και διάθεση πόρων που θα αποσκοπούν στην ανάπτυξη των περιφερειών.

Η Ο.Κ.Ε., επομένως, θεωρεί ότι χρειάζεται να δρομολογηθούν άμεσες δράσεις που θα αλλάζουν τη σχέση περιφέρειας – κέντρου στη διαδικασία διαμόρφωσης και υλοποίησης των προγραμμάτων ανάπτυξης. Το ζητούμενο στη νέα περίοδο είναι μία πολιτική για τις περιφέρειες που θα αναπτύσσει την αναπτυξιακή τους ικανότητα σε συνθήκες αυξανόμενου εθνικού και διεθνούς ανταγωνισμού. Η στρατηγική της Λισαβόνας χρειάζεται να απλωθεί στην περιφερειακή πολιτική.

Οι προγραμματικοί και χρηματοδοτικοί μηχανισμοί στο μέλλον χρειάζεται να καλλιεργούν συναρμοδιότητα και συνευθύνη και των τοπικών διοικήσεων, αλλά και των τοπικών κοινωνιών. Με αυτό το στόχο επιβάλλεται να πραγματοποιείται συνεχής βαθμιαία πρόοδος προς την κατεύθυνση της αυξημένης συμμετοχής των περιφερειακών δομών στις αποφάσεις για τη διαθεσιμότητα δημόσιων πόρων που θα χρηματοδοτούν δράσεις στις περιφέρειες, αλλά και στην ανάπτυξη των προγραμμάτων που θα χρηματοδοτηθούν, στην παρακολούθησή τους, καθώς και στη διαχείριση των πόρων. Απαιτούνται βήματα που πρέπει να πραγματοποιηθούν προς τρεις κατευθύν-

σεις για να εκλείψει η αντίληψη ότι για όλα φταίει η κεντρική διοίκηση:

- Να μειωθεί το βάρος των κεντρικών γραφειοκρατικών υποχρεώσεων και ελέγχων.
- Να αυξηθεί η ευθύνη των περιφερειακών οργάνων στη διαχείριση των περιφερειακών προγραμμάτων, με την εισαγωγή συστήματος επιβραβεύσεων, αλλά και «ποινών», συνδεδεμένων με τα αποτελέσματα. Επίσης, θα πρέπει να στελεχωθούν με άτομα τα οποία διαθέτουν τις αναγκαίες γνώσεις και εμπειρία.
- Να πολλαπλασιαστούν οι εφαρμογές των σφαιρικών επιχορηγήσεων.

Η περιφερειακή ανάπτυξη στο μέλλον θα πρέπει να στηρίζεται σε συντονισμένες πολιτικές σε όλους τους τομείς που επηρεάζουν την κοινωνική και οικονομική ζωή. Δεν είναι θέμα μόνο υποδομών, ούτε μεταφοράς κάποιων οργανισμών του δημοσίου, ούτε εγκατάστασης μιας ή κάποιων μεγάλων μονάδων παραγωγής. Είναι σύνθετο θέμα που σχετίζεται με όλα αυτά, αλλά κυρίως με την ικανότητα των περιφερειών να αυτοτροφοδοτούν την ανάπτυξή τους. Η επιτυχία της αυτοτροφοδοτούμενης ανάπτυξης σχετίζεται με τους πόρους που προικίζουν την περιφέρεια, με το επίπεδο γνώσεων και ικανοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού, την επιχειρηματική επίδοση της τοπικής οικονομίας, με τις αξίες και προτεραιότητες της κοινωνίας, με το περιβάλλον μέσα στο οποίο εξελίσσεται η κάθε δραστηριότητα, με τις ευκαιρίες και κινδύνους που δημιουργούν οι διεθνείς και περιφερειακές εξελίξεις και την ικανότητα των τοπικών κοινωνιών να τις αντιμετωπίσουν με θετικό αποτέλεσμα.

14 Γνώμη Ο.Κ.Ε. αρ. 163 «Προγράμματα ανασυγκρότησης περιοχών που αντιμετωπίζουν βιομηχανική κρίση», Νοέμβριος 2006.

Είναι σκόπιμο να καλλιεργηθεί η ικανότητα των περιφερειακών κοινωνιών να αναπτύσσουν πρωτοβουλίες αναζήτησης και προσέλκυσης «εξωγενών» πόρων που θα στηρίζουν την υλοποίηση των τοπικών δράσεων. Προϋποθέσεις για την πρόοδο προς αυτή την κατεύθυνση αποτελούν:

- Η επικοινωνιακή προβολή των δυνατοτήτων και της ευθύνης των τοπικών-περιφερειακών κοινωνιών να προωθήσουν οι ίδιες την ανάπτυξή τους.
- Ο περιορισμός και των κεντρικών γραφειοκρατικών επιβαρύνσεων που διακτινώνονται και στις περιφέρειες ως υποχρεώσεις και των τοπικών διοικητικών συστημάτων.
- Η εφαρμογή της νέας νομοθεσίας περί ΣΔΙΤ χωρίς τις συγκεντρωτικές αγκυλώσεις, που δυστυχώς σοβούν σε αυτήν.
- Η εφαρμογή πολιτικής περιφερειακής ανάπτυξης στον επόμενο προγραμματικό κύκλο της Στρατηγικής της Λισαβόνας χρειάζεται να εξειδικευτεί και με δράσεις περιορισμού της γραφειοκρατίας και των συγκεντρωτικών αγκυλώσεων που νεκρώνουν την πρωτοβουλία των περιφερειακών δομών.

Χρειάζεται, τέλος, να εφαρμοστεί αυτή η πολιτική με συνέπεια και χωρίς καθυστερήσεις, που συχνά ακυρώνουν την αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων. Και στο θέμα αυτό, όπως δυστυχώς συμβαίνει κατά κανόνα στα περισσότερα προγράμματα, παρατηρού-

νται ήδη καθυστερήσεις σε σχέση, π.χ., με τη συμμετοχή και εμπλοκή της τοπικής κοινωνίας στον καθορισμό και τη διαμόρφωση του πλαισίου εφαρμογής των πόλων ανάπτυξης.

Βραχυπρόθεσμα, βέβαια, είναι απαραίτητο οι περιορισμένοι πόροι να διατεθούν αποτελεσματικά στην επιδίωξη των στόχων. Αυτό συνεπάγεται επικέντρωση και όχι διάχυση των πόρων. Σε αυτή τη λογική βασίζεται η επιλογή του ΕΣΠΑ 2007-2013 για την ενίσχυση των πόλων ανάπτυξης.¹⁵

Οι προβλεπόμενες **παρεμβάσεις στους πόλους ανάπτυξης** που περιγράφονται στο Ε.Π. Διοικητική Μεταρρύθμιση στοχεύουν στη:

- Δημιουργία και μεταφορά καινοτομίας.
- Προώθηση της Έρευνας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης στο πλαίσιο της παραγωγικής ανάπτυξης.
- Ανάπτυξη και τον προσανατολισμό της επιχειρηματικότητας σε νέες και καινοτόμες δραστηριότητες.
- Ανάπτυξη και προώθηση υπηρεσιών ΤΠΕ και ποιοτικών δημόσιων υπηρεσιών προς τους πολίτες και τις επιχειρήσεις.
- Δημιουργία και την ανάπτυξη Κέντρων Αριστείας για την εκπαίδευση, την κατάρτιση και την απασχόληση.

Σύμφωνα με την Ο.Κ.Ε., το μοντέλο των πόλων ανάπτυξης θα πρέπει να θεωρηθεί ως

15 Το ΕΣΠΑ 2007-2013 επιλέγει ως στρατηγική περιφερειακής ανάπτυξης να εστιάσει στη διαμόρφωση ευρύτερων και ανταγωνιστικότερων χωρικών ενότητων με την εφαρμογή προσαρμοσμένης αναπτυξιακής στρατηγικής και τη δημιουργία ενός μικρού αριθμού ανταγωνιστικών πόλων ανάπτυξης σε αυτές. Επιλέγονται οι εξής πόλοι ανάπτυξης: Αθήνα (ΠΣ)- Αττική, Θεσσαλονίκη (ΠΣ), Πάτρα, Ηράκλειο -Χανιά, Λάρισα - Βόλος, Γιάννενα, Καβάλα - Δράμα - Ξάνθη, Καλαμάτα, Αλεξανδρούπολη-Κομοτηνή, Ρόδος, Κοζάνη-Πτολεμαίδα.

ενδιάμεσος στόχος και με την έννοια ότι απαιτεί απλώς την αποφυγή σπατάλης γενικώς και την επικέντρωση στη δημιουργία ενάρετων συνεργειών σε επιλεγμένους πόλους **στο βαθμό που το επιτρέπει η φροντίδα για τις κοινωνικά απαραίτητες βελτιώσεις στον υπόλοιπο εθνικό χώρο.**

Κοινωνική Συνοχή

α) Υφιστάμενη κατάσταση

Η παρακολούθηση της υλοποίησης του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρυθμίσεων (Ε.Π.Μ.) 2005-2008, σε ό,τι αφορά το θέμα της Κοινωνικής Συνοχής, οδηγεί στις ακόλουθες διαπιστώσεις:

- Οι δείκτες του συστήματος δεικτών για την παρακολούθηση της υλοποίησης του ΕΠΜ 2005-2008, το οποίο χρησιμοποιεί το Παρατηρητήριο Πολιτικών για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη της Ο.Κ.Ε., δείχνουν σχετικά με την Κοινωνική Συνοχή μια στασιμότητα σε ό,τι αφορά τη φτώχεια και τις εισοδηματικές ανισότητες.
- Το ΕΠΜ 2005-2008 παρέμεινε ένα πρόγραμμα, το οποίο δεν θέτει στόχους σε σχέση με μεγάλα ζητήματα τα οποία συνδέονται με την κοινωνική συνοχή, όπως η βιωσιμότητα και κοινωνική αποτελεσματικότητα του συστήματος της κοινωνικής ασφάλισης, η αποδοτικότητα των πολιτικών που αφορούν στην αγορά εργασίας και η συρρίκνωση της αδήλωτης εργασίας, το μέλλον της κοινωνικής πρόνοιας.
- Οι επιμέρους αποφάσεις και μέτρα που έχουν ενταχθεί στο ΕΠΜ 2005-2008, είναι τις περισσότερες φορές αποσπασματικές, δεν έχουν σαφές

περιεχόμενο, ή δεν είναι δυνατή η αξιολόγηση των επιπτώσεών τους. Ειδικότερα πρέπει να αναφερθεί ότι δεν έχουν διευκρινιστεί οι στόχοι και ο προϋπολογισμός του Ειδικού Ταμείου Κοινωνικής Αλληλεγγύης, ούτε έχει διαμορφωθεί μια ολοκληρωμένη μεταναστευτική πολιτική.

Η Ο.Κ.Ε. θεώρησε θετική τη σύσταση ενός νέου Συντονιστικού Οργάνου για την Κοινωνική Προστασία, το οποίο θα αναλάβει το συντονισμό, το σχεδιασμό και την αξιολόγηση των πολιτικών σε αυτό τον τομέα, καθώς και τη δημιουργία του Εθνικού Παρατηρητηρίου Ατόμων με Αναπηρίες, και αναμένει τη δραστηριοποίησή τους.

β) Προτάσεις

Κατά την περίοδο του ΕΠΜ 2008-2010, η Ο.Κ.Ε. εκτιμά ότι στον τομέα της κοινωνικής συνοχής θα χρειαστεί να δοθεί προτεραιότητα στα εξής θέματα:

- Την υλοποίηση μιας συστηματικής και ολοκληρωμένης πολιτικής αποκατάστασης της νομιμότητας στο σύνολο της αγοράς εργασίας και μείωσης της αδήλωτης εργασίας.
- Την αναμόρφωση της μεταναστευτικής πολιτικής, ώστε να επιτευχθεί η κοινωνική ένταξη των μεταναστών και ειδικότερα των μεταναστών δεύτερης γενιάς, καθώς και η διασφάλιση των δικαιωμάτων τους στην αγορά εργασίας με ταχύτερους απ' ό,τι σήμερα ρυθμούς.
- Την επεξεργασία ενός προγράμματος καταπολέμησης της φτώχειας, με συγκεκριμένους στόχους, προϋπολογισμό και χρονοδιαγράμματα υλοποίησής του.

5. ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΑΙΧΜΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΝΕΟ ΕΘΝΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΩΝ

5.1. Το ζήτημα της έρευνας και της καινοτομίας

Προτού περάσουμε στην ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης στον τομέα της έρευνας και της καινοτομίας, θεωρείται σκόπιμο να γίνει ακριβής εννοιολογικός προσδιορισμός των όρων κοινωνία και οικονομία της γνώσης, καθώς είναι δύο όροι που χρησιμοποιούνται σε πολλές περιπτώσεις εναλλακτικά, ωσάν να ήταν περίπου ταυτόσημοι.

Η οικονομία της γνώσης αναφέρεται σε παραγωγικές δομές, όπου η παραγωγή της γνώσης είναι ενσωματωμένη στην παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών και, επομένως, η τεχνολογική καινοτομία είναι φυσικό επακόλουθο αυτών των λειτουργιών και όχι μια έξωθεν προσπάθεια να «συνδεθεί η έρευνα με την παραγωγή». Από την άλλη πλευρά η κοινωνία της γνώσης εκφράζει μια πιο σύνθετη αντίληψη, όπου οι κοινωνικοί φορείς αλλά και τα άτομα συμμετέχουν οργανωμένα στην πορεία προς τις τεχνολογικές αλλαγές. Η οργανωμένη συμμετοχή των κοινωνικών φορέων αλλά και των ατόμων στον προσανατολισμό της τεχνολογικής εξέλιξης αποτελεί μια νέα πρόκληση για τους πολιτικούς θεσμούς, δημιουργεί νέες απαιτήσεις στις πολιτικές διαδικασίες, νέο περιεχόμενο στην εκπαίδευση των πολιτών και φυσικά των ίδιων των πολιτικών (politicians).

Στις χώρες όπου είναι ανεπτυγμένη η οικονομία της γνώσης, όπως οι σκανδιναβικές, η Ελβετία ή η Ιαπωνία και η Κορέα, οι επιχειρήσεις δαπανούν περισσότερο για

παραγωγή νέας γνώσης απ' ό,τι οι παραδοσιακοί δημόσιοι οργανισμοί, γεγονός που διευκολύνει την αμεσότερη αξιοποίησή τους στην παραγωγή. Ταυτόχρονα, αυξάνει το μερίδιο εκείνο των γνώσεων που ιδιοποιούνται οι επιχειρήσεις με τη μορφή διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, βιομηχανικών μυστικών ή και συγγραφικών δικαιωμάτων.

α) Η υφιστάμενη κατάσταση

Δύο είναι τα βασικά στοιχεία της μέχρι σήμερα πολιτικής για την έρευνα και τη καινοτομία:

- Η θεώρηση της καινοτομίας ως ενός υποσυνόλου της ερευνητικής πολιτικής. Μερικές εξαιρέσεις από τον κανόνα αυτόν σημειώνονται από τις πολιτικές προώθησης των επενδύσεων και της επιχειρηματικότητας.
- Η θεώρηση της καινοτομίας και της έρευνας ως διακριτού τομέα κυβερνητικής δράσης, ανεξάρτητου και ασύνδετου από τους άλλους τομείς της πολιτικής.

Η Ο.Κ.Ε. θεωρεί ότι και τα δυο προαναφερόμενα στοιχεία αποτελούν θεμελιώδεις αδυναμίες που αν δεν ξεπεραστούν θα είναι δύσκολο για τη χώρα να ξεφύγει από το αναπτυξιακό υπόδειγμα που την κρατάει στην περιφέρεια της Ευρώπης.

Εξετάζοντας το συνθετικό δείκτη καινοτομίας¹⁶ που καταρτίζεται από την Ευρωπαϊ-

16 Ο συνθετικός δείκτης καινοτομίας αποτελείται από 5 κατηγορίες υπο-δεικτών: οδηγοί της καινοτομίας, δημιουργία γνώσης, καινοτομία και επιχειρηματικότητα, εφαρμογές, διανοητική ιδιοκτησία.

κή Επιτροπή, οδηγούμαστε σε ενδιαφέροντα συγκριτικά συμπεράσματα για τη χώρα μας: Από το Scoreboard 2007 προκύπτει ότι παρόλο που η Ελλάδα παραμένει στην ομάδα των χωρών που, αν και καθυστερημένες, βελτιώνουν τη θέση τους, μαζί με την Πορτογαλία και τα περισσότερα νέα κράτη μέλη, είναι η μόνη χώρα, μαζί με την Ισπανία από άλλη ομάδα, που χάνει ταχύτητα. Η υψηλή θέση της Ελλάδας στο δείκτη «καινοτομίας και επιχειρηματικότητας», οφείλεται στην επίδοση των «ΜΜΕ που χρησιμοποιούν οργανωτικές καινοτομίες». Οι επιχειρήσεις στην προσπάθεια να διαφοροποιηθούν προωθώντας «νέα για την επιχείρηση προϊόντα» βρίσκονται κοντά στον κοινοτικό μέσον όρο. Αντίθετα, στα «νέα για την αγορά προϊόντα», οι ελληνικές επιχειρήσεις ξεπερνούν μόνον τις επιχειρήσεις των νέων κρατών μελών και δυο παλαιών. Η ελληνική θέση είναι πολύ χαμηλή στις «εφαρμογές» (απασχόληση σε υπηρεσίες υψηλής τεχνολογίας, απασχόληση στη μεταποίηση υψηλής και μέσης/υψηλής τεχνολογίας) και εξαιρετικά χαμηλή στην «διανοητική ιδιοκτησία». Από τους υπο-δεί-

κτες των «οδηγών καινοτομίας» ο μόνος που ξεπερνάει το μέσον όρο είναι το «εκπαιδευτικό επίπεδο της νεολαίας», ενώ η «συμμετοχή στη δια βίου εκπαίδευση» και η «διείσδυση της ευρυζωνικότητας» παραμένουν απελπιστικά μακριά από το μέσον όρο¹⁷ (βλ. πίνακες 1 και 2 του παραρτήματος).

Τα προαναφερόμενα είναι ενδεικτικά του αναπτυξιακού υποδείγματος της Ελλάδας, που βασίστηκε στη μεταφορά ενσωματωμένης τεχνολογίας. Οι δαπάνες για βιομηχανική έρευνα είναι στο 15% του κοινοτικού μέσου όρου και φθίνουν, αλλά και οι δαπάνες για τεχνολογίες πληροφορίας και επικοινωνιών όχι μόνον είναι χαμηλότερες από το μέσον όρο, αλλά χάνουν έδαφος μεταξύ 2002 και 2005. Η τεχνολογική απόθεση των επιχειρήσεων φαίνεται και από τις επιδόσεις στους δείκτες της διανοητικής ιδιοκτησίας, όπου τα ποσοστά ως προς τον κοινοτικό μέσον όρο παραμένουν ασήμαντα, με εξαίρεση τα εμπορικά σήματα. Σύμφωνα με την τελευταία έκθεση¹⁸ του Global Entrepreneurship Monitor μόνον το 7,5% από τις νέες

17 Το Innovation Scoreboard 2005 – Country page ανέφερε ότι: «η οικονομική στρατηγική της Ελλάδας μοιάζει να έχει μικρή, αν καν έχει, σχέση με την καινοτομία. Η Ελλάδα κατατάσσεται 23η στα 25 κράτη μέλη ως προς τον Συνθετικό Δείκτη Καινοτομίας. Οι τάσεις δυο βασικών δεικτών μελλοντικής καινοτομικότητας, «επενδύσεις στις τεχνολογίες πληροφορίας και επικοινωνίας» και «δημόσιες επενδύσεις σε έρευνα και τεχνολογική ανάπτυξη (ΕΤΑ)», είναι αρνητικές ενώ οι δαπάνες των επιχειρήσεων σε ΕΤΑ μένουν στάσιμες στο 0,2% του ΑΕΠ. Η Ελλάδα κατατάσσεται 13η στο ποσοστό στρατηγικών και ευκαιριακών καινοτόμων, γεγονός που σημαίνει ότι ο τομέας των επιχειρήσεων είναι ανίκανος να καινοτομεί δημιουργικά, πετυχαίνοντας την καλλίτερη επίδοση (9η θέση) για τις επιχειρήσεις που καινοτομούν μόνον υιοθετώντας τεχνολογίες που έχουν αναπτύξει άλλες επιχειρήσεις. Εντούτοις, η γενική αποθαρρυντική επίδοση της Ελλάδας εμφανίζει και μερικά ισχυρά σημεία, λόγω των διαφοροποιήσεων στην επίδοση των επιμέρους δεικτών. Για παράδειγμα, ενώ η διείσδυση της ευρυζωνικότητας βρίσκεται σε βρεφική ηλικία, οι επιδόσεις στην εκπαίδευση των νέων και στη τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι κοντά στους Κοινοτικούς μέσους όρους. Στην παραγωγή γνώσης, η Ελλάδα βρίσκεται ελαφρώς πάνω από τον κοινοτικό μέσον όρο ως προς το ποσοστό της πανεπιστημιακής ΕΤΑ που χρηματοδοτείται από τις επιχειρήσεις, αν και αυτό θα μπορούσε απλώς να αντανakλά την περιορισμένη ικανότητα των ελληνικών επιχειρήσεων να καινοτομούν εσωτερικά, εξαναγκαζόμενες να αναθέτουν καινοτομικά έργα σε τρίτους. Μεταξύ των δεικτών καινοτομίας και επιχειρηματικότητας, η Ελλάδα βρίσκεται αρκετά κάτω από τον κοινοτικό μέσον όρο ως προς τα επιχειρηματικά κεφάλαια, πάνω από τον μέσον όρο για τις μη τεχνολογικές αλλαγές και κοντά στον μέσον όρο για τις δαπάνες των επιχειρήσεων σε καινοτομικές δραστηριότητες και επενδύσεις στις τεχνολογίες πληροφορίας και επικοινωνίας. Τα αποτελέσματα για τον δείκτη εφαρμογών είναι θλιβερά, με εξαίρεση τις πωλήσεις προϊόντων νέων στην επιχείρηση, που είναι κάπως καλλίτερα. Εντούτοις, αυτό αντανakλά τη βασική μορφή καινοτομίας μέσω υιοθέτησης».

18 Foundation for Economic and Industrial Research (IOBE): *Entrepreneurship in Greece 2006-2007*, Nov 2007, for the Global Entrepreneurship Monitor.

επιχειρηματικές πρωτοβουλίες μπορεί να χαρακτηριστούν ως «υψηλής και μέσης τεχνολογίας»¹⁹.

Ταυτόσημες είναι και οι διαπιστώσεις με βάση τα στοιχεία της Γενικής Γραμματείας Έρευνας και Τεχνολογίας (βλ. πίν. 3 του παραρτήματος): Η καινοτομική δραστηριότητα αυξήθηκε σε σχέση με το 2000 κατά 7,7 ποσοστιαίες μονάδες, αλλά με σαφή προτίμηση στις οργανωτικές καινοτομίες²⁰ και όχι στην παραγωγική διαδικασία.²¹

Ως αιτίες της συγκεκριμένης εικόνας αναφορικά με την επιχειρηματική έρευνα και καινοτομία, οι επιχειρηματίες από την πλευρά τους (βλ. πίν. 4 του παραρτήματος) την αποδίδουν σε έλλειψη χρημάτων, γεγονός όμως που δεν επιβεβαιώνεται από τα διαθέσιμα στοιχεία.²² Έγκυροι διεθνείς οργανισμοί και η Ε.Ε. συσχετίζουν πλέον την περιορισμένη ροπή για καινοτομικές δραστηριότητες με την πολυπλοκότητα και τη δυσκαμψία του επιχειρηματικού περιβάλλοντος που αποθαρρύνουν τις πρωτοβουλίες για αλλαγές στην παραγωγή, αλλά και την εν γένει στρατηγική των επιχειρήσεων.

Ενδιαφέρον, τέλος, παρουσιάζουν οι καινοτομικές δραστηριότητες των επιχειρήσεων κατά περιφέρεια, όπου τα διαθέσιμα στοιχεία (βλ. πίν. 5 του παραρτήματος) αφήνουν να διαφανούν νέες δυνατότητες βελ-

τίωσης της ανταγωνιστικότητας των περιφερειακών οικονομιών με βάση την καινοτομικότητα νέων μικρών και αποκεντρωμένων επιχειρήσεων

β) Αξιολόγηση του τομέα της έρευνας και τεχνολογίας στο τέλος της 3ης προγραμματικής περιόδου

Τις υστερήσεις της αγοράς στο διαρκή εκσυγχρονισμό και αναβάθμιση της ανταγωνιστικότητας επιχειρήσεων και προϊόντων επιχειρεί να αντιμετωπίσει το κράτος με τις κεντρικές και περιφερειακές του υπηρεσίες με αποτελέσματα που εμφανίζονται στις αξιολογήσεις της ανταγωνιστικότητας από διεθνή ινστιτούτα²³. Τα μέτρα έχουν θεσμικό ή και χρηματοδοτικό χαρακτήρα, και συνήθως έχουν ως βάση εκκίνησης είτε την ερευνητική είτε, σε πιο περιορισμένο βαθμό, την επενδυτική και βιομηχανική πολιτική. Άλλωστε, αυτός ο περιορισμός της βάσης της πολιτικής για την καινοτομία (π.χ. έλλειψη ερευνητικών πολιτικών σε τομείς όπως η υγεία, η ενέργεια, οι μεταφορές κ.λπ.) περιορίζει όχι μόνον την έκταση της προσπάθειας, αλλά και το βάθος των επιπτώσεων των πρωτοβουλιών που λαμβάνονται από τους δυο αυτούς τομείς.

Ο χώρος της ερευνητικής πολιτικής είναι παραγωγός μέτρων προώθησης της τεχνολογικής καινοτομίας και της εφαρμο-

19 Η Ελλάδα είναι 12η ως προς αυτόν το δείκτη.

20 Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας: Τέταρτη Κοινοτική Καταγραφή για την καινοτομία, Μάρτιος 2007.

21 Οι κυριότερες επιχειρηματικές καινοτομικές δραστηριότητες (βλ. πίν. 5) αφορούν στην αγορά εξοπλισμού και μηχανημάτων, όπου μικρές και μεγάλες επιχειρήσεις εμφανίζονται σχεδόν ισοδύναμες, και κατά δεύτερο λόγο στην κατάρτιση των απασχολουμένων, και οι δυο βασικά χαρακτηριστικά της μεταφοράς ενσωματωμένης τεχνολογίας.

22 Στην περίπτωση αυτή θα έπρεπε τα χρηματοδοτικά προγράμματα για την ενίσχυση της καινοτομίας των υπουργείων Οικονομίας και Ανάπτυξης να έχουν εξαιρετική ζήτηση και φυσικά και την αντίστοιχη απόδοση. Τα προγράμματα που αποβλέπουν σε παραγωγή γνώσης και εκμετάλλευση της νέας γνώσης (π.χ. επενδύσεις σε εργαστήρια έρευνας, πρόσληψη σταθερού ερευνητικού προσωπικού, επιχειρηματική αριστεία, συστάδες και δίκτυα επιχειρήσεων) δεν απορροφούν τους διατιθέμενους πόρους.

23 www.weforum.org

σμένης έρευνας τις τελευταίες δεκαετίες. Ο πρόσφατος νόμος για την έρευνα 3653/08 επιχειρεί την αναδιοργάνωση του συστήματος διαχείρισης της δημόσιας έρευνας με δημιουργία νέων οργάνων και δίνοντας έμφαση στη χρηματοδότηση της «βασικής» έρευνας με εθνικούς πόρους. Στο νέο σύστημα οργάνων αυξάνεται η συμμετοχή των πανεπιστημιακών, ένας δε νέος οργανισμός που ιδρύεται συνεποπτεύεται από τα Υπουργεία Ανάπτυξης και Παιδείας. Η σύγχυση που επικρατεί ως προς τις αρμοδιότητες των οργάνων αυτών (όπως επισημαίνει σχετική Γνώμη της Ο.Κ.Ε.²⁴) μπορεί να έχει αρνητικές επιπτώσεις στη χάραξη και εφαρμογή των μελλοντικών πολιτικών.

Εξετάζοντας τη χρηματοδότηση της έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης (ΕΤΑ) στην Ελλάδα το 2005 (βλ. πίν. 6 και 7 του παραρτήματος) φαίνεται ανάγλυφα η υστέρηση της χρηματοδότησης από εθνικές πηγές και κυρίως από τις επιχειρήσεις, ενώ στον τομέα της εκτέλεσης ερευνητικών δραστηριοτήτων κυριαρχούν τα πανεπιστήμια, τα οποία προσδιορίζουν και τον κυρίαρχο χαρακτήρα του ελληνικού ερευνητικού συστήματος.

Στο δημόσιο ερευνητικό σύστημα σήμερα κεντρικό ρόλο στη διαμόρφωση πολιτικής παίζει η Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας (ΓΓΕΤ) του Υπουργείου Ανάπτυξης, ενώ το μεγαλύτερο μερίδιο στην εκτέλεση των ερευνητικών δραστηριοτήτων έχουν τα πανεπιστήμια. Η σχέση μεταξύ ΓΓΕΤ και ΑΕΙ είναι έμμεση και βασίζεται στη χρηματοδότηση ερευνητικών και άλλων έργων που κυρίως αφορούν στα μέλη της πανεπιστημιακής κοινότητας και όχι τα ιδρύματα καθ' εαυτά για τα οποία την εποπτεία της «νομιμότητας» των πράξεων ασκεί το Υπουργείο Παιδείας. Στην πραγματικότητα τα ΑΕΙ δεν ασκούν καμία ερευνητική πολιτι-

κή στο πλαίσιο της, έστω και περιορισμένης, αυτοτέλειας που διαθέτουν. Οι νόμοι που ψηφίστηκαν το 2007 για τα πανεπιστήμια και το 2008 για την έρευνα ελπίζεται ότι μπορεί να βελτιώσουν αυτή την κατάσταση, η οποία χαρακτηρίζεται από κατακερματισμό της ερευνητικής προσπάθειας σε πολλά μικρά και σύντομα ερευνητικά έργα, από πλήθος δημοσιεύσεων ανά ερευνητή (αυξημένη παραγωγικότητα) και περιορισμένες αναφορές ανά δημοσίευση (χαμηλή επιστημονική επίπτωση). Το αδύνατο σημείο βέβαια του ελληνικού ερευνητικού συστήματος αποτελούν οι επιχειρήσεις, που δεν δαπανούν πάνω από 30% της εγχώριας δαπάνης για έρευνα, ενώ σε χώρες όπως η Σουηδία και η Ελβετία οι επιχειρήσεις καλύπτουν το 70% της αντίστοιχης δαπάνης. Σημαντικό στοιχείο του ελληνικού συστήματος είναι, επίσης, το υψηλό ποσοστό χρηματοδότησης από το εξωτερικό: τα κοινοτικά κονδύλια που διοχετεύονται είτε από τα διαρθρωτικά ταμεία, είτε από το κοινοτικό πρόγραμμα πλαίσιο καλύπτουν το 20% περίπου της εγχώριας δαπάνης για έρευνα. Οι μόνες χώρες που συγκρίνονται στο θέμα αυτό με την Ελλάδα είναι εκείνες των οποίων οι οικονομίες βρίσκονται σε πλήρη αλληλεπίδραση με «συγγενείς» οικονομίες: Μ. Βρετανία (ΗΠΑ) και Αυστρία (Γερμανία). Στην Ιρλανδία το αντίστοιχο ποσοστό είναι κάτω του 9% και στην Πορτογαλία κάτω του 5%.

Μέχρι σήμερα η ΓΓΕΤ σχεδίασε και έθεσε σε εφαρμογή αρκετά χρηματοδοτικά σχήματα, όπως οι συνεργασίες επιχειρήσεων με δημόσια ερευνητικά εργαστήρια, η δημιουργία περιφερειακών πόλων καινοτομίας, η δημιουργία θερμοκοιτίδων και πάρκων καινοτομικών επιχειρήσεων κ.λπ.

Από τη ΓΓΕΤ προτάθηκε το 2002 και ο στόχος για την αύξηση της ερευνητικής δαπάνης το 2010 στο 1,5% του ΑΕΠ από το

24 Γνώμη της Ο.Κ.Ε .αρ. 187 «Θεσμικό πλαίσιο έρευνας και τεχνολογίας», Ιούλιος 2007.

0,6% το 2001, ως απάντηση στη Στρατηγική της Λισαβόνας. Οι επιχειρήσεις θα πρέπει να αυξήσουν τη συμμετοχή τους από το 30% στο 40% της εθνικής δαπάνης. Πρόσφατα έγινε και επίσημα αντιληπτό ότι ο στόχος δεν είναι εφικτός και μετατέθηκε για το 2015, χωρίς όμως να ληφθεί υπόψη ότι οι συνθήκες επίτευξής του γίνονται ολοένα και πιο δύσκολες. Το ΑΕΠ συνεχίζει να μεγαθύνεται χάρις σε παραγωγικές δραστηριότητες χαμηλής έντασης έρευνας και άρα η αύξησή του δεν τροφοδοτείται από τη διεύρυνση των ερευνητικών δραστηριοτήτων ούτε βέβαια και τις ανατροφοδοτεί με νέους πόρους. Με πρωτοβουλία της ΓΓΕΤ, πραγματοποιείται την άνοιξη 2008 αξιολόγηση της πολιτικής έρευνας και καινοτομίας της Ελλάδας από ομάδα εμπειρογνομόνων του ΟΟΣΑ, τα αποτελέσματα της οποίας θα γίνουν γνωστά και θα τεθούν σε δημόσια συζήτηση μέχρι το τέλος του έτους.

Από την άλλη πλευρά, οι Γενικές Γραμματείες Επενδύσεων και Ανάπτυξης του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών και Βιομηχανίας του Υπουργείου Ανάπτυξης έθεσαν σε εφαρμογή μια σειρά παράλληλων ενισχύσεων για την τόνωση της επενδυτικής δραστηριότητας. Οι ενισχύσεις αυτές περιλαμβάνουν: α) ιδιώτες επενδυτές στους περισσότερους κλάδους της οικονομίας, που δημιουργούν νέες επιχειρήσεις ή εκσυγχρονίζουν τον εξοπλισμό λειτουργουσών επιχειρήσεων για να βελτιώσουν την παραγωγικότητα, ή διαφοροποιούν το φάσμα των προϊόντων, ή δημιουργούν συστάδες επιχειρήσε-

ων, ή εργαστήρια ελέγχου ποιότητας και έρευνας και εφαρμόζουν πρότυπα διασφάλισης της ποιότητας, β) επιχειρηματικό κεφάλαιο βάσης για την ενίσχυση ιδιωτικών επιχειρηματικών κεφαλαίων (fund of funds), γ) ένα δίκτυο οργανισμών για την υποστήριξη των ελέγχων και της βελτίωσης της ποιότητας, των προτύπων, της διαπίστευσης και της μετρολογίας, καθώς και δ) μια οργανωτική δομή για την παροχή τεχνικής και εμπορικής υποστήριξης στις ΜΜΕ.

Επιπροσθέτως, δραστηριότητες πληροφόρησης και κατάρτισης στοχεύουν στην βελτίωση της «απασχολησιμότητας» του προσωπικού και στη βελτίωση της πρόσβασης των επιχειρήσεων σε χρηματοδοτικά σχήματα και κίνητρα, τη δικτύωση των αγορών και των προμηθευτών. Όμως, οι ρυθμίσεις της αγοράς αναφέρονται στη σταθερότητα των τιμών και όχι στην καινοτομία και η φορολογική πολιτική στην ενθάρρυνση των ιδιωτικών επενδύσεων ανεξαρτήτως από τον βαθμό καινοτομικότητας που εμφανίζουν τα επιχειρηματικά σχέδια.

Οι νέες στρατηγικές για την περίοδο 2007-2013 εκφράζονται μέσω του ΕΣΠΑ και των αντίστοιχων επιχειρησιακών προγραμμάτων (ΕΠ). Η ΓΓΕΤ πρότεινε τους προσανατολισμούς και τις αρχές της πολιτικής της στο «Σχέδιο Στρατηγικής Ανάπτυξης για την Έρευνα, την Τεχνολογία και την Καινοτομία». Το ΕΠ Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα (ΕΠΑΝ II²⁵) και τα 5 Περιφερειακά ΕΠ ανέλαβαν κατά κύριο λόγο να προω-

25 Το ΕΠΑΝ II, με συνολικό δημόσιο προϋπολογισμό 1721 εκατ. ευρώ αποτελείται από 4 άξονες δράσης (και τα αντίστοιχα ποσοστά χρηματοδότησης):

– Παραγωγή και αξιοποίηση καινοτομίας που υποστηρίζεται από έρευνα (ΕΤΑ)	13,4%
– Αναβάθμιση της επιχειρηματικότητας και της εξωστρέφειας	31,8%
– Βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος	24,9%
– Ολοκλήρωση του ενεργειακού συστήματος και ενίσχυση της βιωσιμότητας	27,8%

Η Κοινωνική συμμετοχή σ' αυτή τη χρηματοδότηση ανέρχεται σε 1291 εκατ. ευρώ, από τα οποία οι τομείς που σχετίζονται με την έρευνα, την καινοτομία, τις καινοτομικές επενδύσεις και την επιχειρηματικότητα πιστώνονται το 46,4% περίπου.

θήσουν αυτές τις αρχές²⁶. Οι δύο κεντρικοί προσανατολισμοί του Στρατηγικού Σχεδίου είναι: α) Γνώση και αριστεία και β) αξιοποίηση και εμπορική εκμετάλλευση της γνώσης. Ο στόχος του 1,5% διατηρείται αλλά μετατίθεται για το 2015, χωρίς να γίνονται ειδικοί υπολογισμοί για τον τρόπο επίτευξής του. Επίσης, δύο από τους γενικούς στόχους του ΕΠ Εκπαίδευση και Δια βίου Μάθηση²⁷, και συγκεκριμένα η ενίσχυση της δια βίου μάθησης και η ενίσχυση του ανθρώπινου κεφαλαίου για την παραγωγή γνώσης, μπορεί να σχετιστούν με την καινοτομία και την έρευνα. Τέλος, το ΕΠ Ψηφιακή Σύγκλιση, με συνολικό δημόσιο προϋπολογισμό 1147 εκατ. ευρώ, έχει ως κύριο σκοπό τη μεταφορά και διάχυση των τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνίας (ΤΠΕ) στον ιδιωτικό και το δημόσιο τομέα και την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας στις ΤΠΕ.

Επιπλέον, μέτρα για την προώθηση της καινοτομίας και της έρευνας μπορεί να εντοπιστούν και σε άλλους τομείς πολιτικής, ως παραπροϊόν του εκσυγχρονισμού των υποδομών, της ανάπτυξης νέων κοινωφελών υπηρεσιών, της προσαρμογής στις αλλαγές των διεθνών αγορών και στις Κοινοτικές στρατηγικές και κανονισμούς κ.λπ. Η ΓΓΕΤ, με τα «οριζόντια» προγράμματά της μπορεί να έχει απρογραμμάτιστες επιρροές σ' αυτές τις πολιτικές. Τα λίγα προσανατολισμένα προγράμματα της ΓΓΕΤ δεν είναι

γνωστό σε ποιο βαθμό πέτυχαν να ενσωματώσουν τα αποτελέσματά τους στις πολιτικές των αρμόδιων στον τομέα τους αρχών.

γ) Προς το επόμενο Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων

Οι πολιτικές των κεντρικών φορέων της χώρας είναι προδιαγεγραμμένες στα διαρθρωτικά προγράμματα, κυρίως το ΕΠ Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα και τα ΠΕΠ. Από την Κυβέρνηση έχει ανακοινωθεί σειρά θεσμικών μέτρων, τα οποία πρόκειται να ληφθούν για να βελτιωθεί το επιχειρηματικό περιβάλλον, να μειωθεί η γραφειοκρατία και να ενισχυθεί η επιχειρηματικότητα. Στα μέτρα που αναμένεται να ληφθούν περιλαμβάνονται και αυτά για την εφαρμογή του νέου θεσμικού πλαισίου για την έρευνα. Τα όργανα που πρόκειται να δημιουργηθούν ή να αναμορφωθούν στοχεύουν στη διαχείριση του δημόσιου ερευνητικού συστήματος και την ενίσχυση της «βασικής» έρευνας με κονδύλια, τα οποία δεν έχουν ακόμη προβλεφθεί στον κρατικό προϋπολογισμό. Ειδικότερα, δεν είναι καθόλου σαφές πώς θα επιτευχθεί ο ποσοτικός στόχος του 1,5% το 2015 και ποια θα είναι η συμμετοχή των διαφόρων χρηματοδοτικών πηγών σ' αυτή την προσπάθεια. Δεν υπάρχουν, επίσης, ποσοτικοποιημένοι στόχοι για την καινοτομία και την ανταγωνιστικότητα. Το πιθανότερο σενάριο για το 2015 είναι να έχει μεν επιτευχθεί πρόοδος

Το ΕΠΑΝ Ι είχε δαπανήσει για τους τομείς αυτούς (δημόσια και ιδιωτική συμμετοχή) μέχρι τον Ιούλιο 2007 6061 εκατ. ευρώ, από τα οποία 8% για έρευνα και τεχνολογική καινοτομία, 69% για επενδύσεις και ενίσχυση της επιχειρηματικότητας, 2% για βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και 17% για τον ενεργειακό εφοδιασμό και διαφοροποίηση των πηγών. Μικρότερα ποσά επίσης διατέθηκαν για την έρευνα από το ΕΠ Κοινωνία της Πληροφορίας και τα 13 ΠΕΠ.

26 Τα ΠΕΠ περιλαμβάνουν έναν άξονα για την ανταγωνιστικότητα και την ψηφιακή σύγκλιση, όπου περιέχονται και τα μέτρα υπέρ της καινοτομίας και της έρευνας. Συνολικά ο άξονας αυτός στα 5 ΠΕΠ αθροίζει 2710 εκατ. ευρώ. Το μερίδιο αυτού του άξονα ανά ΠΕΠ κυμαίνεται από 12% ως 25%, ανάλογα με τις περιφέρειες.

27 Το Ε.Π. διαθέτει συνολικό προϋπολογισμό (δεν προβλέπεται ιδιωτική συμμετοχή) 2215 εκατ. ευρώ. Το προηγούμενο ΕΠ Εκπαίδευση και Αρχική Επαγγελματική Κατάρτιση ΙΙ είχε προϋπολογισμό 2186 εκατ. ευρώ και διέθεσε 4,6% για τρία ερευνητικά προγράμματα, 0,7% για την προώθηση της επιχειρηματικότητας στα σχολεία και τα πανεπιστήμια και 3,5% για τη δια βίου μάθηση.

της χώρας στην έρευνα και την καινοτομία σε σχέση με το 2005 (τελευταία διαθέσιμα στοιχεία), αλλά η ανταγωνιστικότητα να υστερεί το ίδιο ή και περισσότερο, δεδομένου ότι πολλές άλλες χώρες κινούνται προς την ίδια κατεύθυνση με μεγαλύτερες ταχύτητες.

Η Ο.Κ.Ε., επομένως, θεωρεί ότι αποτελεί αδήριτη ανάγκη να εξειδικευτούν οι στόχοι και να ποσοτικοποιηθούν στο μέτρο του δυνατού, καθώς και να οριστούν υπεύθυνοι για την επίτευξή τους, ώστε να καταστεί δυνατή η παρακολούθηση και συνεχής αξιολόγηση της πορείας της ανταγωνιστικότητας και η έγκαιρη λήψη διορθωτικών μέτρων. Η αναβάθμιση της ανταγωνιστικότητας από τις θέσεις 50-55 του World Economic Forum στην πρώτη ή τη δεύτερη δεκάδα, μαζί με τις περισσότερες χώρες της ΕΕ, απαιτεί ριζικές αλλαγές τόσο στην παραγωγική δομή, όσο και στη δημόσια διοίκηση και φυσικά προϋποθέτει αλλαγές στην εκπαίδευση και στη νοοτροπία.

Οι προτάσεις της Ο.Κ.Ε. για τη διαμόρφωση ενός πλαισίου που θα συμβάλει στην πορεία της χώρας προς την οικονομία της γνώσης και της καινοτομίας αναφέρονται στα ακόλουθα:

- Υποχρέωση κάθε δημόσιου φορέα (υπουργείο, γενική γραμματεία, περιφερειακή διοίκηση), να περιλάβει μια διάσταση καινοτομίας και έρευνας στο πακέτο των μέτρων και δράσεων που εφαρμόζει. Αυτό βέβαια προϋποθέτει κατάλληλη στελέχωση των υπουργείων και άλλων υπηρεσιών και πολιτική αναβάθμισης του ανθρώπινου δυναμικού στη δημόσια διοίκηση.
- Αντιμετώπιση των κρατικών προμηθειών ως μέσου ανάπτυξης τεχνολογίας, ιδιαίτερα σε τομείς απόλυτα δημόσιου ενδιαφέροντος όπως η άμυνα, η ασφάλεια, το περιβάλλον και η υγεία, και όχι βραχυπρόθεσμη κάλυψη ανα-

γκών σε υλικά και υπηρεσίες με το χαμηλότερο δυνατό κόστος.

- Επανεξέταση της σκοπιμότητας χορήγησης άμεσων και έμμεσων κινήτρων (επιχορηγήσεις, φοροαπαλλαγές) σε κάθε είδους ιδιωτική επιχειρηματική πρωτοβουλία, ανεξαρτήτως του καινοτομικού της περιεχομένου και της συμβολής της στην ανταγωνιστικότητα της συνολικής οικονομίας.
- Κατάρτιση και εφαρμογή δεκαετούς προγράμματος αναμόρφωσης του δημόσιου εκπαιδευτικού συστήματος με γνώμονα την διαμόρφωση αποφοίτων με πρωτοβουλία, δημιουργικότητα, συμμετοχικότητα, ικανότητα εργασίας σε πολυπολιτισμικό περιβάλλον και φιλικών προς τις νέες τεχνολογίες. Τα πρώτα χρόνια του προγράμματος θα πρέπει να διατεθούν για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, την αναδιοργάνωση του προγράμματος σπουδών, την εφαρμογή πειραματικών και προτύπων προγραμμάτων και την εξοικείωση με τις πραγματικές απαιτήσεις της κοινωνίας και της οικονομίας της γνώσης. Η «αποκέντρωση» της λήψης αποφάσεων με ταυτόχρονη αξιολόγηση από εξωτερικούς κριτές και η επιβράβευση της αποτελεσματικότητας είναι απαραίτητες προϋποθέσεις για την εξέλιξη αυτή.
- Ταχεία αναβάθμιση της συνεχιζόμενης εκπαίδευσης και δια βίου μάθησης, αφενός με την προωθούμενη πιστοποίηση και τον έλεγχο ποιότητας και αφετέρου με παροχή κινήτρων για την αύξηση της ουσιαστικής ζήτησης για νέα γνώση και νέες επαγγελματικές συμπεριφορές. Η ζήτηση σήμερα εκδηλώνεται προς διάφορες κατευθύνσεις (π.χ. στα πανεπιστήμια για μεταπτυχιακές σπουδές, πολλές από

τις οποίες έχουν επαγγελματικό και όχι ακαδημαϊκό προσανατολισμό), αλλά παραμένει ανοργάνωτη και απροσανατόλιστη. Η αναβάθμιση της ζήτησης για ποιοτική κατάρτιση είναι το πιο σύνθετο καθήκον στον τομέα αυτό, γιατί εξαρτάται κυρίως από τη λειτουργία της αγοράς, αλλά και από την αναγνώριση της ποιότητας των προσφερομένων υπηρεσιών κατάρτισης.

- Επέκταση της εφαρμογής των τεχνικών προτύπων και άμεση αναβάθμιση του ρόλου του ΕΛΟΤ, του ΕΣΥΔ και του ΕΙΜ. Εφαρμογή των προτύπων και των ελέγχων ποιότητας σε όλες τις επιχειρήσεις ανεξαρτήτως μεγέθους.
- Η συνεχιζόμενη ομογενοποίηση της πανεπιστημιακής παιδείας δεν συμβάλλει θετικά στην ανάπτυξη της έρευνας και της καινοτομίας. Προτείνεται, επομένως, δυνατότητα διαφοροποίησης των ιδρυμάτων με επιλογή της ακαδημαϊκής κοινότητας (ιδρύματα με κυρίως εκπαιδευτικό προσανατολισμό και ιδρύματα με κυρίως ερευνητικό προσανατολισμό). Όλα τα ιδρύματα, εφόσον χρηματοδοτούνται από τον κρατικό προϋπολογισμό, είναι υποχρεωμένα σε κοινωνική λογοδοσία στη βάση μετατροπής των ακαδημαϊκών επιτευγμάτων σε μακροχρόνια κοινωνικά οφέλη. Ο τετραετής προγραμματισμός της πανεπιστημιακής εξέλιξης και η ανά τετραετία αξιολόγησή της και η σύνδεση αυτών των δύο με τη χρηματοδότηση μπορεί να αποτελέσει θετικό βήμα ως προς την κοινωνική λογοδοσία. Τα πανεπιστήμια έχουν να ωφεληθούν από τη διαφοροποίηση των πηγών χρηματοδότησής τους: αφενός αυξάνουν τους βαθμούς οικονομικής ελευθερίας και αυτοτέλειάς τους από τον κρατικό μονοσήμαντο έλεγχο και αφετέρου αυξάνουν τα έσοδά τους σε περίοδο δημοσιονομικών περιορισμών.
- Ανάπτυξη από τα πανεπιστήμια και τα μέλη της ακαδημαϊκής κοινότητας επιχειρήσεων εκμετάλλευσης των ερευνητικών αποτελεσμάτων (spin off), θερμοκοιτίδων και Ε&Τ πάρκων ενίσχυσης των επιχειρήσεων αυτών, εύρυθμη και αποτελεσματική λειτουργία των γραφείων διασύνδεσης και διαμεσολάβησης και διαμόρφωση μακροχρόνιων συμβάσεων με επιχειρήσεις ή ομάδες επιχειρήσεων για την παροχή ερευνητικών και τεχνολογικών υπηρεσιών. Αυτό, βέβαια, σημαίνει ότι το πανεπιστήμιο θα λειτουργήσει ως συνεκτικός οργανισμός με εσωτερικό κανονισμό και αναπτυξιακή στρατηγική, πράγμα που είναι δύσκολο με τη σημερινή νομική τους μορφή. Η ίδρυση των ειδικών λογαριασμών έρευνας πριν σχεδόν 30 χρόνια παρέχει μόνον μερική εξυπηρέτηση των μελλοντικών διαχειριστικών αναγκών των ιδρυμάτων. Τα πανεπιστήμια πρέπει, επίσης, να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα στελέχωσης με άριστο εκπαιδευτικό και ερευνητικό προσωπικό, για το οποίο πλέον βρίσκονται σε άμεσο ανταγωνισμό με τα ομόλογα ιδρύματα των άλλων ευρωπαϊκών χωρών. Τα τελευταία χρόνια, με τη σχετικά γρήγορη αύξηση παραγωγής διδασκόντων στα ελληνικά ιδρύματα, επισημαίνεται ότι νέοι διδάκτορες προχωρούν στην ανάδειξή τους σε μέλη ΔΕΠ με εσωτερικές, και ελάχιστα διαφανείς, διαδικασίες.
- Είναι αναγκαίο να αποσαφηνιστεί ο ρόλος των κρατικών ερευνητικών κέντρων σε σχέση με τα πανεπιστήμια και την πανεπιστημιακή έρευνα. Η ανά τετραετία περιοδική αξιολόγησή τους, εκτός από τα ακαδημαϊκά κριτήρια, θα πρέπει να περιλάβει και κριτήρια

οικονομικής και κοινωνικής λογοδοσίας. Ορισμένα κέντρα ειδικεύονται σε τομείς που ενδιαφέρουν άμεσα παραγωγικούς τομείς της οικονομίας. Άλλα ειδικεύονται σε τεχνολογίες που μπορεί να έχουν ευρύτερες εφαρμογές σε πολλούς τομείς. Η σύνδεση του σχεδιασμού των ερευνητικών κέντρων με την μακροπρόθεσμη πολιτική των οργανισμών κρατικής πολιτικής (σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο) είναι επείγουσα υπόθεση για την αξιοποίηση των διατιθέμενων πόρων.

- Μεγάλα και μακροπρόθεσμα (5 ως 10 ετών) επικεντρωμένα προγράμματα τεχνολογικής ανάπτυξης και έρευνας, παράλληλα με τις μικρές μεμονωμένες χρηματοδοτήσεις βραχυπρόθεσμων έργων (ως 2 ετών). Τα μεγάλα προγράμματα αποσκοπούν στην αντιμετώπιση μακροχρόνιων προβλημάτων της οικονομίας, της τεχνολογίας και της κοινωνίας και σχεδιάζονται με τη συμμετοχή των οργανισμών που ενδιαφέρονται για την ενδεχόμενη αξιοποίηση των αποτελεσμάτων τους. Ενέργεια, περιβάλλον, τουρισμός, ναυτιλία, αγροτική οικονομία και φυσικά άμυνα και ασφάλεια προσφέρονται για πρωτοβουλίες αυτού του είδους. Όμως, απαραίτητη προϋπόθεση για τη χάραξη και εφαρμογή τέτοιων προγραμμάτων είναι η συμμετοχή όσων θα μπορούσαν να αξιοποιήσουν τα ερευνητικά αποτελέσματα. Η συμμετοχή σε ευρωπαϊκά και διεθνή προγράμματα μπορεί να διευκολύνει την απόκτηση πείρας για τη χάραξη παρόμοιων εθνικών προγραμμάτων. Η επέκταση των προγραμμάτων «πόλων καινοτομίας» και «συστάδες επιχειρήσεων υψηλής τεχνολογίας» (clusters) θα αποτελέσουν συνιστώσες αυτής της πολιτικής. Επιπλέον προγράμματα μπορεί να προέλθουν από την ενεργοποίηση των κρατικών προμηθειών για

την παραγωγή τεχνολογίας.

- Έλεγχος κάθε μέτρου, νομοσχεδίου, διατάγματος, απόφασης, ως προς τις επιπτώσεις του στην καινοτομία και την ανταγωνιστικότητα είναι απαραίτητος για να ανακοπεί η επέκταση της γραφειοκρατίας. Η απόδοση των μέτρων (όφελος/κόστος) κρίνεται σημαντικότερη από τις επιτυγχανόμενες οικονομίες και μειώσεις κόστους.

5.2. Αξιολόγηση νομοπαρασκευαστικής διαδικασίας

α) Υφιστάμενη κατάσταση

Αναπόσπαστο τμήμα κάθε συστηματικής αναπτυξιακής προσπάθειας στη χώρα μας πρέπει να είναι η βελτίωση της νομοπαρασκευαστικής διαδικασίας και ειδικότερα η εναρμόνισή της με την αρχή ότι κάθε νομοθέτημα θα πρέπει να ενισχύει τις προοπτικές βιώσιμης ανάπτυξης ή έστω να μη δημιουργεί άθελά του εμπόδια σε αυτή τη διαδικασία.

Το ζήτημα της βελτίωσης της νομοθετικής διαδικασίας, ώστε να παράγει πραγματική προστιθέμενη αξία για τη βιώσιμη ανάπτυξη, δεν είναι καινούριο ούτε αφορά μόνο τη χώρα μας. Ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (Ο.Ο.Σ.Α.) έχει εδώ και πολλά χρόνια τονίσει την ανάγκη που υπάρχει σε όλες τις χώρες μέλη του να επανεξετασθεί η νομοπαρασκευαστική διαδικασία προκειμένου να είναι δυνατή η έγκαιρη εκτίμηση του αντίκτυπου («impact assessment») που ένα μελετώμενο νομοθέτημα θα έχει στην οικονομία και την κοινωνία.

Αλλά και στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει συνάφως επισημάνει το 2002 ότι το ρυθμιστικό πλαίσιο της Ε.Ε. θα πρέπει να απλουστευθεί

και να βελτιωθεί²⁸, ενώ πιο πρόσφατα, το 2005, ανακοίνωσε την πρότασή της για την υιοθέτηση μιας κοινοτικής μεθοδολογίας εκτίμησης του διοικητικού κόστους που δημιουργείται από τα διάφορα νομοθετήματα.²⁹

Είναι δυνατό να βελτιωθεί σημαντικά η αποτελεσματικότητα της διοίκησης και να μειωθεί το διοικητικό βάρος των επιχειρήσεων με την ολοκλήρωση των στόχων για την καλή νομοθέτηση, δηλαδή την *ex ante* και *ex post* αξιολόγηση συνεπειών ρυθμίσεων (*impact assessment*), και την επίτευξη του στόχου μείωσης κατά 25% του διοικητικού βάρους, όπως έχει δεσμευτεί η Ελλάδα στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Στη χώρα μας, έχουν γίνει αρκετές προσπάθειες στο παρελθόν³⁰, χωρίς όμως να έχουν παράγει ορατά αποτελέσματα.

Έτσι, η νομοπαρασκευαστική διαδικασία εξακολουθεί να πάσχει και οδηγεί σε αυτό που όλοι βιώνουμε: πολυνομία, μη εφαρμογή της νομοθεσίας, ασάφεια ως προς την ερμηνεία της, συχνές αλλαγές της ακόμη και σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα μετά την ψήφιση ενός νόμου, αδρανοποίηση των διατάξεων λόγω μη έκδοσης των πολλών αναγκαίων κανονιστικών πράξεων κ.λπ. Η κατάσταση αυτή επιδρά αρνητικά σε κάθε πτυχή της οικονομικής και κοινωνικής ζωής του τόπου, αφού δημιουργεί ανασφάλεια δικαίου, ευνοεί την παρανομία εκ μέρους κάποιων πολιτών αλλά και την αυθαιρεσία εκ

μέρους των οργάνων της διοίκησης, αποτρέπει επενδύσεις και αποδυναμώνει τα αποτελέσματα των μέτρων κοινωνικής πολιτικής που νομοθετούνται.

β) Προτάσεις

Εν όψει όλων αυτών, δεν είναι τυχαίο που στη Γνώμη αυτή εντάσσεται το παρόν κεφάλαιο για την ανάγκη εκσυγχρονισμού της νομοπαρασκευαστικής διαδικασίας καθώς η συνέχιση της σημερινής κατάστασης θα υπονομεύσει την υλοποίηση πολλών από όσα αναφέρονται και προτείνονται στα υπόλοιπα κεφάλαια της Γνώμης.

Η Ο.Κ.Ε. θεωρεί πως κάθε νομοθετική πρωτοβουλία θα πρέπει να εξετάζεται υπό το ακόλουθο πρίσμα, όπως άλλωστε ορθά τονίζεται και στην προαναφερθείσα πρωθυπουργική εγκύκλιο:

- Να προσδιορισθεί το πρόβλημα που ο νομοθέτης επιθυμεί να διευθετήσει και να επιβεβαιωθεί ότι πράγματι αποτελεί πρόβλημα που χρήζει ρύθμισης. Συχνά παρατηρείται το φαινόμενο να ψηφίζονται νόμοι υπό το κράτος των εντυπώσεων μιας πρόσκαιρης επικαιρότητας, όταν στην πραγματικότητα δεν υπάρχει πρόβλημα.
- Σε περίπτωση που πράγματι υπάρχει πρόβλημα, θα πρέπει να απαντηθεί το ερώτημα εάν είναι η θέσπιση ενός νέου νόμου είναι αναγκαία και θα πρέ-

28 Ανακοίνωση της Επιτροπής, Σχέδιο δράσης «Απλούστευση και βελτίωση του ρυθμιστικού περιβάλλοντος», COM/2002/0278.

29 Ανακοίνωση της Επιτροπής, σχετικά με μια κοινή μεθοδολογία της Ε.Ε. για την εκτίμηση του διοικητικού κόστους που δημιουργεί η νομοθεσία, COM (2005) 518 τελικό. Η ανακοίνωση αυτή εκδόθηκε σε συνέχεια σχετικής εντολής του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 22-23 Μαρτίου 2005.

30 Βλ. ενδεικτικά: α) τη δημιουργία ειδικής προς τούτο νομοπαρασκευαστικής επιτροπής υπό την προεδρία του κ. Βροντάκη που λειτούργησε το 2002-2003 αλλά τα πορίσματά της δεν υλοποιήθηκαν, β) την με αριθμό πρωτ. Υ190/18.7.2006 εγκύκλιο του Πρωθυπουργού προς τους Υπουργούς όπου περιγράφεται η διαδικασία «καλής νομοθέτησης».

πει να γίνεται μια αποτίμηση εφαρμογής της υφιστάμενης για το θέμα αυτό νομοθεσίας. Υπάρχουν περιπτώσεις που ψηφίζονται νόμοι για τη ρύθμιση νόμων όταν π.χ. θα αρκούσε η ενεργοποίηση των υφιστάμενων ελεγκτικών μηχανισμών της Πολιτείας προκειμένου να αντιμετωπισθεί το πρόβλημα. Η ψήφιση ενός νέου νόμου, όμως, πέραν των όποιων πρόσκαιρων αναγκών πολιτικής φύσης, στην πραγματικότητα θα καθυστερήσει την ενεργοποίηση αυτή, καθώς κάθε νέος νόμος χρειάζεται, αν μη τι άλλο, ένα σημαντικό χρονικό διάστημα για την έναρξη υλοποίησής του από τη διοίκηση αλλά και για την ενημέρωση των πολιτών.

- Το τρίτο ερώτημα αφορά την καταλληλότητα των λύσεων που δίνει το νομοθέτημα, εάν δηλαδή οι διατάξεις του νόμου θα πετύχουν τον επιδιωκόμενο στόχο. Έτσι για παράδειγμα, ακόμα και στην περίπτωση ψήφισης νόμων που αυξάνουν υπέρμετρα το διοικητικό βάρος και προβλέπουν εξοντωτικές ποινές για τους παραβάτες που συλλαμβάνονται, στην πράξη παραμένουν ευρείες δυνατότητες ασφαλούς παράκαμψης του νόμου.
- Ακόμη, όμως, και εάν οι διατάξεις είναι κατάλληλες για να πετύχουν τον επιδιωκόμενο στόχο, θα πρέπει να εκτιμηθούν οι παρενέργειες που ο νόμος αυτός μπορεί να επιφέρει σε άλλους τομείς. Συχνά, οι παρενέργειες αυτές, και ιδιαίτερα όταν αφορούν σε τομείς υψηλής προτεραιότητας όπως η ανάπτυξη, η απασχόληση, η κοινωνική συνοχή, το περιβάλλον, η περιφερειακή συνοχή είναι τέτοιας σημασίας, ώστε είναι σημαντικότερες από τις όποιες θετικές επιπτώσεις των μέτρων ή, ακόμη χειρότερα, τις αχρηστεύουν.

- Φυσικά, αναπόσπαστο τμήμα της διαδικασίας αυτής είναι η εκτίμηση του δημοσιονομικού κόστους του νομοθετήματος. Η εκτίμηση αυτή προβλέπεται από το Σύνταγμα, και έχει ανατεθεί στο Γενικό Λογιστήριο του Κράτους, πλην όμως είναι κοινή η διαπίστωση ότι στην πράξη (είτε λόγω δομικών αδυναμιών είτε λόγω ασφυκτικών προθεσμιών) οι σχετικές εκθέσεις έχουν πολλά κενά.

- Για να γίνουν όλα αυτά στον επιθυμητό και αναγκαίο βαθμό, θα πρέπει να υπάρχει μία άνεση χρόνου, μέσα στην οποία θα διεξάγεται ο αναγκαίος κοινωνικός διάλογος με τους εμπλεκόμενους φορείς αλλά και τα θεσμικά όργανα κοινωνικού διαλόγου, όπως η Ο.Κ.Ε. Η άνεση αυτή χρόνου θα δώσει τη δυνατότητα και στις ίδιες τις δημόσιες υπηρεσίες να μελετήσουν το σχέδιο νόμου και να υποβάλουν εγκαίρως παρατηρήσεις στον αρμόδιο Υπουργό ως προς τη δυνατότητά τους να υλοποιήσουν τις διατάξεις του νομοθετήματος.

Συμπληρωματικά σε όλα αυτά που αφορούν στη νομοπαρασκευαστική νομοθεσία, θα πρέπει να προβλεφθούν και τα εξής:

- Περιοδική (π.χ. ανά τριετία) αξιολόγηση των νόμων και του τρόπου εφαρμογής τους. Σημειώνεται η πρακτική ορισμένων χωρών να θέτουν χρονικό όριο μετά το οποίο λήγει η εφαρμογή ενός σημαντικού νόμου εκτός εάν παραταθεί η ισχύς του. Ο σκοπός αυτής της τακτικής είναι να αναγκάζεται η εκτελεστική και νομοθετική εξουσία να επανεξετάζουν τα αποτελέσματα του νόμου και μόνο εάν η αξιολόγηση είναι θετική να παρατείνουν με νέο νόμο την εφαρμογή του.
- Κωδικοποίηση της ισχύουσας νομοθε-

σίας. Η σχετική διαδικασία θα βοηθήσει και το νομοθέτη να επισημάνει αντιφάσεις και να τις άρει, αλλά και τους εφαρμοστές του νόμου να γνωρίζουν τι πράγματι ισχύει.

Με βάση τα ανωτέρω, είναι σαφές πως αποτελεί επιτακτική ανάγκη να αρχίσει να υλοποιείται άμεσα η πρωθυπουργική εγκύκλιος. Επιπρόσθετα δε, θα πρέπει να διασφαλισθεί ότι τα σχετικά κείμενα εκτίμησης των επιπτώσεων θα λαμβάνουν δημοσιότητα (κάτι που δε φαίνεται να προκύπτει από την εγκύκλιο), ενώ θα πρέπει να δημιουργηθεί μία επιτροπή που θα είναι εκτός των δομών των υπουργείων, ώστε να διασφαλίζεται η ανεξαρτησία της αλλά και η δυνατότητά της να βλέπει σφαιρικά το όλο ζήτημα και όχι από τη μεμονωμένη σκοπιά του κάθε Υπουργείου.

Είναι σαφές ότι η σημερινή δομή της νομοπαρασκευαστικής διαδικασίας δεν αρκεί. Γι' αυτό, η Ο.Κ.Ε. προτείνει να διασφαλιστεί η αποτελεσματική λειτουργία της επιτροπής αξιολόγησης του αντίκτυπου των σχεδίων νόμων. Στην επιτροπή θα υποβάλλονται τα σχέδια νόμου που καταρτίζουν οι κατά περίπτωση νομοπαρασκευαστικές επιτροπές και θα συντάσσεται έκθεση αξιολόγησης με σημείο αναφοράς τις ανωτέρω διαπιστώσεις (ύπαρξη προβλήματος, αναγκαιότητα νέας ρύθμισης, καταλληλότητά της, καταγραφή παρενεργειών).

Η επιτροπή πρέπει να έχει διασφαλισμένη αυτονομία ως προς την εκτελεστική και τη νομοθετική εξουσία, να είναι εφοδιασμένη με τη αναγκαία υποδομή και υποστήριξη και να έχει τον αναγκαίο χρόνο για να επιτελέσει το έργο της σε κάθε νομοσχέδιο. Θα πρέπει δε να αποτελείται από ανθρώπους με την απαραίτητη οικονομική ή/και νομική κατάρτιση και που δε θα είναι μέλη της αντίστοιχης νομοπαρασκευαστικής επιτροπής.

5.3. Το ζήτημα της Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης

α) Υφιστάμενη κατάσταση

Στρατηγικοί στόχοι για την Κοινωνία της Πληροφορίας, σύμφωνα με την ψηφιακή στρατηγική 2006-2013, είναι η βελτίωση της παραγωγικότητας και η βελτίωση της ποιότητας της καθημερινής ζωής των πολιτών, με πρακτικό τρόπο.

Απαραίτητη προϋπόθεση για το σχεδιασμό νέων δράσεων, ώστε να μην μεταφερθούν τα ίδια προβλήματα στην 4η προγραμματική περίοδο του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς (ΕΣΠΑ 2007-2013) είναι η αξιολόγηση της μέχρι σήμερα πορείας της χώρας στον τομέα της ψηφιακής σύγκλισης και της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης.

Ως πρώτη διαπίστωση είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι πολλές φορές, αν και οι αριθμοί ευημερούν (απορροφήσεις κονδυλίων), το παραχθέν έργο δεν είναι τέτοιο ώστε να γίνεται αντιληπτό από τον πολίτη και την επιχείρηση. Η διερεύνηση, επομένως, των βαθύτερων προβλημάτων και δυσλειτουργιών που οδηγούν στη μη ικανοποιητική αξιοποίηση των ΤΠΕ από το σύνολο της ελληνικής κοινωνίας, αποτελεί επιτακτική αναγκαιότητα, ώστε το αποτέλεσμα σε βάθος χρόνου να είναι το επιθυμητό. Ως γενική παρατήρηση η Ο.Κ.Ε. θεωρεί ότι βασικό ερώτημα, στο οποίο θα πρέπει να απαντούν όλα τα έργα που σχεδιάζονται και υλοποιούνται, είναι αν πράγματι εξασφαλίζουν πρακτικό όφελος για τον πολίτη και την επιχείρηση και αν πράγματι δημιουργούν συνθήκες για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας.

Στη συνέχεια ο συντονισμός, η μεθοδικότητα και ο κεντρικός σχεδιασμός όλων των δράσεων για την υλοποίηση της ψηφια-

κής στρατηγικής, αποτελεί κρίσιμο παράγοντα επιτυχίας. Είναι εξαιρετικά σημαντικό να διασφαλισθεί ότι όλα τα έργα που προκηρύσσονται και υλοποιούνται αποτελούν τμήματα ενός [κεντρικά καλοσχεδιασμένου] ψηφιακού χάρτη με σαφείς προδιαγραφές, μειώνοντας έτσι τον κίνδυνο αλληλεπικάλυψης και παραγωγής αμφισβητούμενων αποτελεσμάτων. Τα ασφυκτικά χρονοδιαγράμματα, τα οποία μέχρι σήμερα χαρακτηρίζουν την υλοποίηση πολλών έργων και τα οποία πηγάζουν από την άμεση ανάγκη για απορρόφηση των σχετικών κονδυλίων, έρχονται πολλές φορές σε αντίθεση με τους μακροπρόθεσμους στόχους ενός στρατηγικού σχεδιασμού.

β) Αξιολόγηση του τομέα της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης στο τέλος της 3ης προγραμματικής περιόδου

Σύμφωνα με πρόσφατη αξιολόγηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης³¹ παρά τη σημαντική προσπάθεια που καταβάλλεται στην Ελλάδα την τελευταία τριετία και παρά τις υψηλές επενδύσεις που αναμφισβήτητα πραγματοποιούνται σε όλους τους τομείς της Τεχνολογίας Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ), απαιτείται τουλάχιστον τριπλασιασμός του σημερινού ρυθμού για να μπορέσει η χώρα να αφήσει τα «ιστορικά χαμηλά» που καταγράφει στις κατατάξεις μεταξύ των λοιπών χωρών της Ε.Ε.

Ειδικότερα και στη βάση των διαθέσιμων στοιχείων, στα θετικά θα πρέπει να αναφερθεί ότι η χώρα μας κατατάσσεται δεύτερη (Ε.Ε.- 27) όσον αφορά στο ποσοστό των επιχειρήσεων³² που αποστέλλουν το αίτημά τους αυτόματα και ταυτόχρονα με την υπο-

βολή της ηλεκτρονικής φόρμας, λόγω της εφαρμογής κυρίως του TAXISNET από την Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων. Επίσης, το ποσοστό των ελληνικών εταιρειών που χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες της Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης, ανέρχεται στο 82% (έναντι 65% του Ευρωπαϊκού μέσου όρου), που έχει ως αποτέλεσμα η χώρα μας να κατατάσσεται στον τομέα αυτόν όγδοη (Ε.Ε.-27).

Για τη χρήση των αντίστοιχων ηλεκτρονικών υπηρεσιών από το γενικό πληθυσμό, τα στοιχεία είναι αρνητικά και μας φέρνουν σε πολύ χαμηλές θέσεις στην κατάταξη³³, αφού το ποσοστό του πληθυσμού μόλις που φτάνει στο 5% (έναντι 13% του μέσου Ε.Ε.-27) για την αποστολή του αιτήματος αυτόματα με υποβολή ηλεκτρονικής φόρμας και στο 12% (έναντι 30% του μέσου Ε.Ε.-27) για τη χρήση των υπηρεσιών Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης.

Τέλος, το ποσοστό των βασικών υπηρεσιών για πολίτες που είναι πλήρως διαθέσιμες on line, ανέρχεται στο 33% (51% ο μέσος Ε.Ε.-27) ποσοστό που μας φέρνει στην 18^η θέση, και το ποσοστό των βασικών υπηρεσιών για εταιρείες που είναι πλήρως διαθέσιμες on line ανέρχεται στο 63% (72% ο μέσος Ε.Ε.-27) που μας φέρνει στην 17^η θέση.

Από πρόσφατη μελέτη του Παρατηρητηρίου για την Κοινωνία της Πληροφορίας³⁴ προκύπτει ότι οι ηλεκτρονικές υπηρεσίες χρησιμοποιούνται σε ένα βαθμό από την ελληνική επιχείρηση για κάλυψη κυρίως των φορολογικών της υποχρεώσεων, ενώ απομένει πολύς δρόμος ακόμη για να χρησιμοποι-

31 ICTPLUS.GR, 17/4/08.

32 77% των Ελληνικών επιχειρήσεων σε σχέση με το 45% του Ευρωπαϊκού μέσου όρου.

33 23η και 25η θέση αντίστοιχα.

34 Η μελέτη αφορά τις ελληνικές online φορολογικές υπηρεσίες και άσκηση μάθησης-μέσω-σύγκρισης (bench-learning exercise) με αντίστοιχες υπηρεσίες χωρών της Ε.Ε.

ηθούν οι αντίστοιχες υπηρεσίες από τους πολίτες. Το ποσοστό των ατόμων που χρησιμοποιούν το Διαδίκτυο για αλληλεπίδραση με δημόσιες υπηρεσίες παραμένει αξιοσημείωτα χαμηλό σε σχέση με την Ε.Ε.-27. Ανασχετικό παράγοντα της ισότιμης πρόσβασης όλων των πολιτών στις νέες τεχνολογίες αποτελούν και οι μεγάλες δια-περιφερειακές ανισότητες που παρατηρούνται στη χρήση των ΤΠΕ. Είναι, συνεπώς, σημαντικό να ενισχυθεί περαιτέρω τόσο η ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών (μέχρι επιπέδου 5), όσο και η ισότιμη πρόσβαση όλων των πολιτών στις δυνατότητες των νέων τεχνολογιών.

Αναλυτικότερα και σύμφωνα με τα αποτελέσματα της μελέτης:

- η Ελλάδα και η Ισπανία, παρουσιάζονται ως οι μόνες χώρες που καλύπτουν όλο το εύρος υπηρεσιών (Φορολογία, ΦΠΑ, Τελωνεία, Εισφορές σε υπαλλήλους, Οχήματα). Εν τούτοις, επισημαίνεται ότι υπάρχει μεγάλο περιθώριο βελτίωσης, καθώς τμήμα μόνο κάθε μιας από τις παραπάνω υπηρεσίες προσφέρεται σε ηλεκτρονική μορφή και αυτό χωρίς να έχει απλοποιηθεί η διαδικασία.
- Υποχρεωτική online υποβολή (σε ορισμένα έντυπα) συναντάται σε: Ελλάδα, Ολλανδία, Πορτογαλία, Ιταλία.
- Λίγες χώρες χρησιμοποιούν eID solution (ηλεκτρονική ταυτότητα) για πρόσβαση.
- Διαπιστώνεται ότι είναι διαδεδομένη η

online εφαρμογή για υπολογισμό φόρου, πριν την υποβολή.

- Ελάχιστες χώρες παρέχουν e-Υπηρεσίες σε περισσότερες από 1 γλώσσες.
- Υπήρχαν σημαντικά χρονικά οφέλη για την on line υποβολή Ε1/ΦΠΑ³⁵.
- Μειώθηκε ο μέσος χρόνος αναμονής για την παραλαβή εκκαθαριστικού σημειώματος από τον πολίτη, λόγω της ηλεκτρονικής υποβολής Ε1.³⁶

Τέλος, σημειώνεται ότι σύμφωνα με την παραπάνω μελέτη, από τις είκοσι (20) υπηρεσίες που συμπεριλαμβάνονται στην Strategy i2010, οι οκτώ (8) εμφανίζονται να είναι πλήρως ανεπτυγμένες ηλεκτρονικά και αφορούν κυρίως στις επιχειρήσεις. Στην πραγματικότητα το επίπεδο των προσφερόμενων υπηρεσιών είναι αρκετά διαφορετικό, καθώς για την αξιολόγησή τους δεν έχει συμπεριληφθεί ο βαθμός ικανοποίησης του χρήστη (web based survey on-line availability και όχι on-line sophistication).

Αντλώντας στοιχεία από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα της Ψηφιακής Σύγκλισης, διαπιστώνεται ότι στο Ε.Π. «ΚτΠ», παρουσιάστηκε το παράδοξο της υπερβάλλουσας ζήτησης από την πλευρά των Τελικών Δικαιούχων και ταυτόχρονα του ελλείμματος υλοποίησης. Σε αυτό το φαινόμενο συνετέλεσαν πολλοί παράγοντες, οι οποίοι λειτούργησαν ως εμπόδια στην ομαλή υλοποίηση του προγράμματος όπως:

- η οριζόντια διάσταση του προγράμματος και η εμπλοκή πολλών φορέων

35 Ο χρόνος που εξοικονομήθηκε εσωτερικά στον οργανισμό λόγω της online υποβολής Ε1/ ΦΠΑ, για το έτος 2007, ανέρχεται στους 1408 ανθρωπομήνες δηλαδή μείωση κατά 26% του χρόνου που απαιτείτο στο παρελθόν.

36 Μέσος χρόνος αναμονής για παραλαβή εκκαθαριστικού του 2007 για on line=0,5 μήνες και με παραδοσιακή μέθοδο=6 μήνες.

που δυσκολεύει τον ενιαίο συντονισμό τους,

- ο καινοτομικός χαρακτήρας του, που δυσκολεύει όμως την εφαρμογή του σε οργανισμούς που δεν έχουν κατάλληλα προετοιμαστεί και προσαρμοστεί, για να μπορέσουν να αξιοποιήσουν τις καινοτόμες αυτές δράσεις,
- η αρχική έλλειψη τεχνολογικών υποδομών,
- η έλλειψη εμπειρίας για το σχεδιασμό, παρακολούθηση, υλοποίηση και παραγωγική αξιοποίηση έργων ΤΠΕ από τη Δημόσια Διοίκηση.

Σημαντικές καθυστερήσεις προέκυψαν, επίσης, στην προκήρυξη των ενταγμένων έργων, στην ολοκλήρωση των διαγωνισμών και την υπογραφή των συμβάσεων. Σήμερα εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικά προβλήματα από τη μεγάλη χρονική συμπίεση των έργων³⁷ προς το τέλος του Γ΄ ΚΠΣ (λόγω καθυστέρησης των συμβασιοποιήσεων).

γ) Προς το επόμενο Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων

Η ευκαιρία που δίνεται στην Ελληνική Οικονομία από το ΕΣΠΑ 2007-2013 για να γίνει περισσότερο ανταγωνιστική και εξωστρεφής θα πρέπει να αξιοποιηθεί πλήρως. Σύμφωνα με το Ε.Π «Ψηφιακή Σύγκλιση» για την αναπτυξιακή στρατηγική της περιόδου 2007-2013, για να καλυφθεί το χαμηλό σημείο εκκίνησης της χώρας μας όσον αφορά τις νέες τεχνολογίες απαιτείται ένα «Ψηφιακό Άλμα», ώστε να ανακτηθεί ο χαμέ-

νος χρόνος και να αξιοποιηθούν οι νέες τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών δυναμικά.

Μια άλλη σημαντική παρέμβαση του ΕΣΠΑ 2007-2013 αφορά στη μείωση του κόστους προμηθειών για το δημόσιο τομέα, με ενίσχυση της διαφάνειας των δημοσίων προμηθειών. Όπως αναφέρεται και στην Ψηφιακή Στρατηγική, απώτερος εθνικός στόχος είναι η διενέργεια σημαντικού ποσοστού της συνολικής αξίας των δημοσίων προμηθειών καθ' ολοκληρία με ηλεκτρονικά μέσα μέχρι το 2013. Ένας στόχος μεγάλου βήματος, που πρέπει με κάθε τρόπο να επιτευχθεί.

Η Ο.Κ.Ε. μέχρι σήμερα στις Γνώμες της για τη διοικητική μεταρρύθμιση και την Ανταγωνιστικότητα³⁸ έχει αποτυπώσει τις γενικές αρχές, οι οποίες θα πρέπει να διέπουν την αναπτυξιακή στρατηγική της χώρας, μεταξύ των οποίων συμπεριλαμβάνονται και οι ακόλουθες:

- Οι χρηματοδοτικοί πόροι θα πρέπει να αξιοποιηθούν πιο αποτελεσματικά στην κατεύθυνση της εξυπηρέτησης του πολίτη και των επιχειρήσεων, ώστε να απολαμβάνει ποιοτικές δημόσιες υπηρεσίες και να μην θεωρεί τη δημόσια διοίκηση αδιαφανή και γραφειοκρατική. Οι πολίτες, οι επιχειρήσεις, αλλά και η δημόσια διοίκηση θα πρέπει να είναι σε θέση να αξιοποιήσουν εξίσου τις δυνατότητες των ΤΠΕ. Η διευρυμένη χρήση των ηλεκτρονικών υπηρεσιών, ιδιαιτέρως σε ό,τι αφορά τις οικονομικές συναλλαγές με το δημόσιο, θα συμβάλει στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των

37 Έργα που αντικειμενικά είχαν σχεδιαστεί για να υλοποιηθούν σε 4 χρόνια, θα πρέπει να υλοποιηθούν σχεδόν στο μισό χρόνο (2 χρόνια) ή και λιγότερο.

38 Γνώμες Ο.Κ.Ε. αρ. 117 «Ανταγωνιστικότητα και Απασχόληση» (Νοέμβριος 2004) και αρ. 155 «Βελτίωση της διοικητικής ικανότητας της Δημόσιας Διοίκησης» (Ιούνιος 2006).

πολιτών, στη μείωση του διοικητικού βάρους για τις επιχειρήσεις και την εξοικονόμηση παραγωγικών ανθρωποημερών στη δημόσια διοίκηση.

- Οι δείκτες μέτρησης των στόχων θα πρέπει να απεικονίζουν με σαφήνεια το επιθυμητό αποτέλεσμα και να αποτελούν αντικειμενική βάση για την παρακολούθηση και αξιολόγηση της υλοποίησης του Προγράμματος.
- Η προηγούμενη αξιολόγηση οδηγεί την Ο.Κ.Ε. στη διατύπωση συγκεκριμένων προτάσεων και ειδικότερα:
- Η εμπειρία του Γ΄ ΚΠΣ στη συμβασιοποίηση των έργων θα πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπόψη στην υλοποίηση έργων του Δ΄ ΚΠΣ, ώστε τα έργα να υλοποιηθούν εντός του προβλεπόμενου χρόνου, κόστους και φυσικού αντικείμενου, με αξιοπιστία και ποιότητα. Η Ο.Κ.Ε. θεωρεί ότι το νέο πλαίσιο προμηθειών και υπηρεσιών έργων πληροφορικής, όπως αυτό θεσμοθετείται με το Προεδρικό Διάταγμα 60/2007 (ΦΕΚ 64/Α/16.3.2007), είναι στη σωστή κατεύθυνση.
- Ο κεντρικός σχεδιασμός στα έργα ηλεκτρονικής διακυβέρνησης για το σύνολο της δημόσιας διοίκησης, αν και δεν ήταν επαρκής, δημιουργεί σήμερα την ανάγκη να καθορισθεί ένα ενιαίο πλαίσιο υλοποίησης και παραλαβής, με έλεγχο του αποτελέσματος και της ποιότητας του παραδοτέου, με προσδιορισμένους βαθμούς ελευθερίας, ώστε να αποτραπούν ενδεχόμενες αστοχίες και να εξασφαλισθεί η συνέχεια, καθώς το επόμενο έργο θα πρέπει να λάβει υπόψη του την ύπαρξη και τη λειτουργικότητα του προηγούμενου.
- Υπάρχει αναγκαιότητα να γίνουν άμεσα σημαντικές αλλαγές στο ισχύον

θεσμικό πλαίσιο της δημόσιας διοίκησης, που θα επαναπροσδιορίζουν την αρχιτεκτονική λειτουργία της με πιο απλοποιημένες διαδικασίες. Θα πρέπει να διασφαλιστεί η απλοποίηση και ο ανασχεδιασμός των διαδικασιών της δημόσιας διοίκησης και στη συνέχεια να αξιοποιηθούν οι μεταρρυθμίσεις αυτές με τη χρήση ΤΠΕ.

Στην κατεύθυνση αυτή θα πρέπει να εξασφαλιστεί ότι οι δράσεις και τα αποτελέσματα του ΕΠ της «Διοικητικής Μεταρρύθμισης» λαμβάνουν υπόψη τους και συνδέονται με τις δράσεις του ΕΠ της «Ψηφιακής Σύγκλισης», με τρόπο ώστε να διασφαλίζεται η στενή σχέση των δυο αυτών επιχειρησιακών προγραμμάτων.

- Η επάρκεια της υποδομής των δημόσιων φορέων σε επίπεδο εσωτερικής οργάνωσης και υποστήριξης εφαρμογών εσωτερικής διαχείρισης (back office) δεν κρίνεται ικανοποιητική. Η έλλειψη συστημάτων διαχείρισης ροών και οργανωμένης διεκπεραίωσης εργασιών δεν επιτρέπουν την άμεση χρήση προηγμένων ηλεκτρονικών υπηρεσιών με αξιοπιστία (π.χ. η διεκπεραίωση ηλεκτρονικού αιτήματος προϋποθέτει έναν αξιόπιστο εσωτερικό μηχανισμό με σαφή χρονικά και υπηρεσιακών αρμοδιοτήτων όρια).
- Απαιτείται να δοθούν ειδικά κίνητρα στους πολίτες για να χρησιμοποιούν τις ηλεκτρονικές υπηρεσίες στις συναλλαγές τους με τη δημόσια διοίκηση (ψηφιακές συναλλαγές), εξοικονομώντας έτσι μεγάλο όγκο μη παραγωγικών ανθρωποημερών. Μεγάλη σημασία στη προαναφερόμενη κατεύθυνση έχει η εκπαίδευση και η αναβάθμιση των δεξιοτήτων των πολιτών στη χρήση των ΤΠΕ.
- Ένας τομέας που θα πρέπει να τύχει

ιδιαίτερης προσοχής και ειδικών θεσμικών παρεμβάσεων είναι αυτός της τηλεργασίας.³⁹ Για συγκεκριμένες κατηγορίες εργαζομένων (όπως τα άτομα με ειδικές ανάγκες, νέες μητέρες κ.λπ.) η μορφή αυτή εργασίας έχει σημαντικά πλεονεκτήματα.

- Μείζονος σημασίας θέμα αποτελεί και η εξασφάλιση της διαλειτουργικότητας των πληροφοριακών συστημάτων, ιδιαίτερα εκεί που εμπλέκονται περισσότερες από μία Δημόσιες Αρχές και Υπηρεσίες. Ο πολίτης θα πρέπει να απευθύνεται σε ένα σημείο για την πραγματοποίηση της ψηφιακής του συναλλαγής και εάν απαιτείται μια πληροφορία να αντληθεί από περισ-

σότερα πληροφοριακά συστήματα, αυτό να εξασφαλίζεται από τη μεταξύ τους διακίνηση της πληροφορίας.

- Τέλος, θα πρέπει να επιταχυνθούν τα θέματα που αφορούν την πιστοποίηση και ασφάλεια των συναλλαγών (π.χ. παρεμβάσεις όπως η εφαρμογή ηλεκτρονικού πρωτοκόλλου και η θέσπιση της ηλεκτρονικής υπογραφής) και να καθιερωθούν στο σύνολο των συναλλαγών με τη δημόσια διοίκηση, ώστε να είναι δυνατή η εφαρμογή ηλεκτρονικών υπηρεσιών 4ου και 5ου επιπέδου.

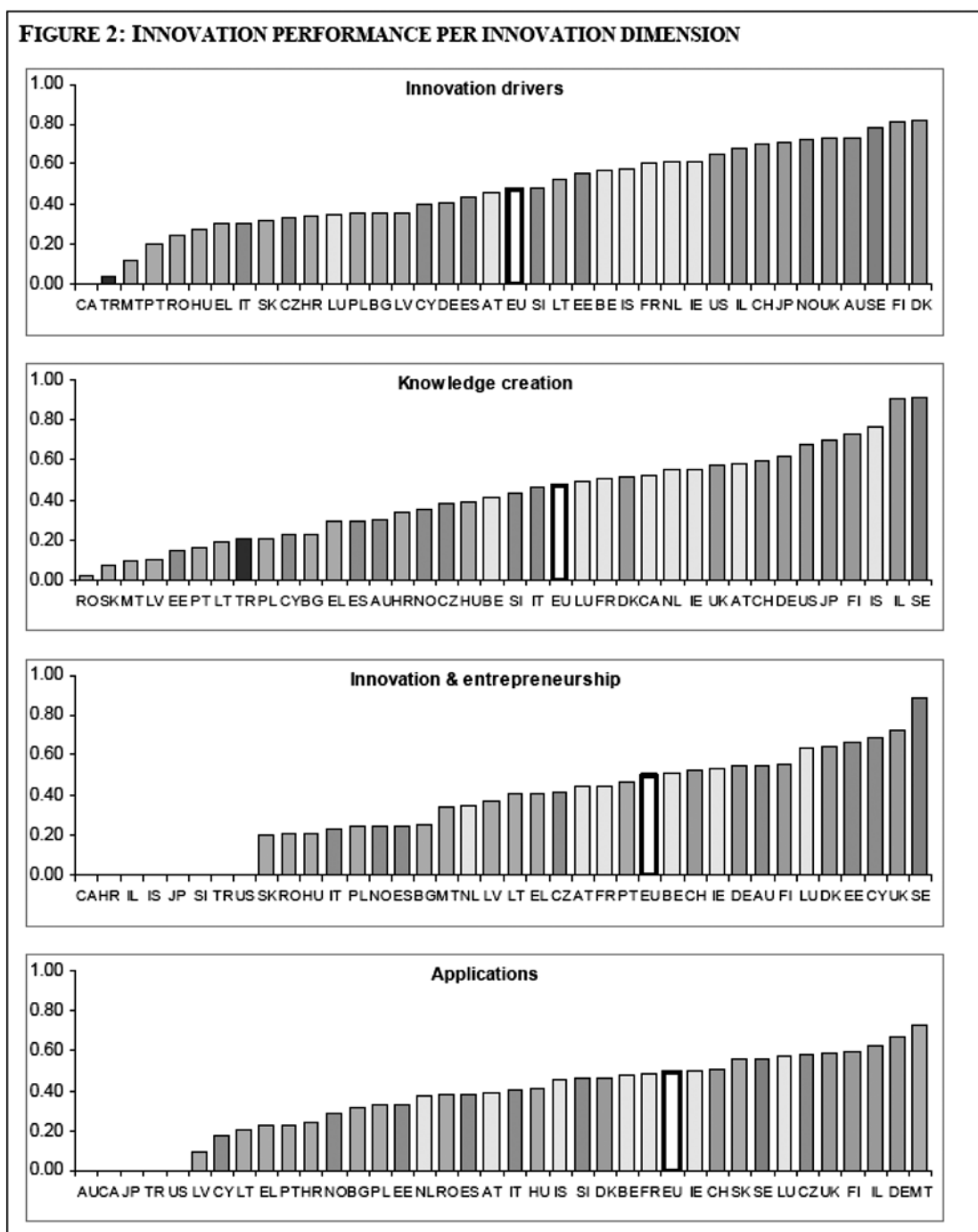
Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ Ο.Κ.Ε.
Χρήστος Πολυζωγόπουλος

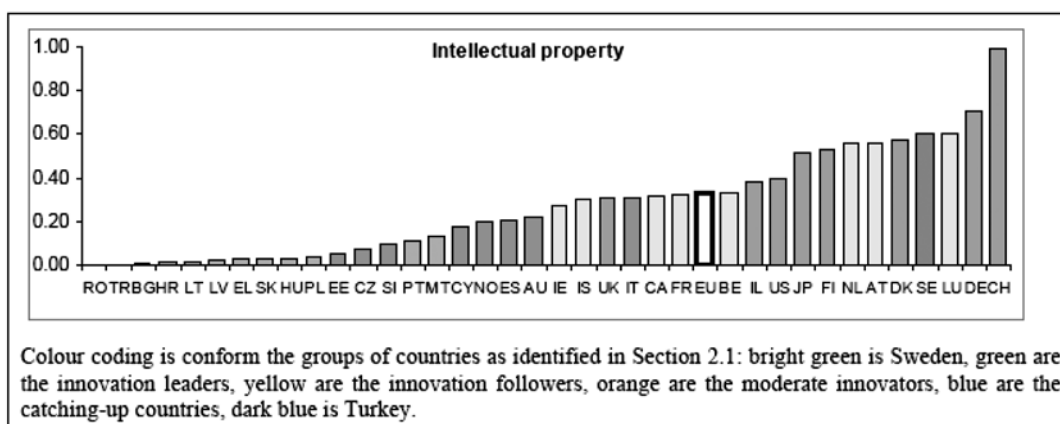
---

39 Η τηλεργασία είναι η εργασία με χρήση υπολογιστών και άλλων μέσων τηλεπικοινωνίας η οποία αλλάζει τη δεδομένη γεωγραφικά θέση εργασίας.

6. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

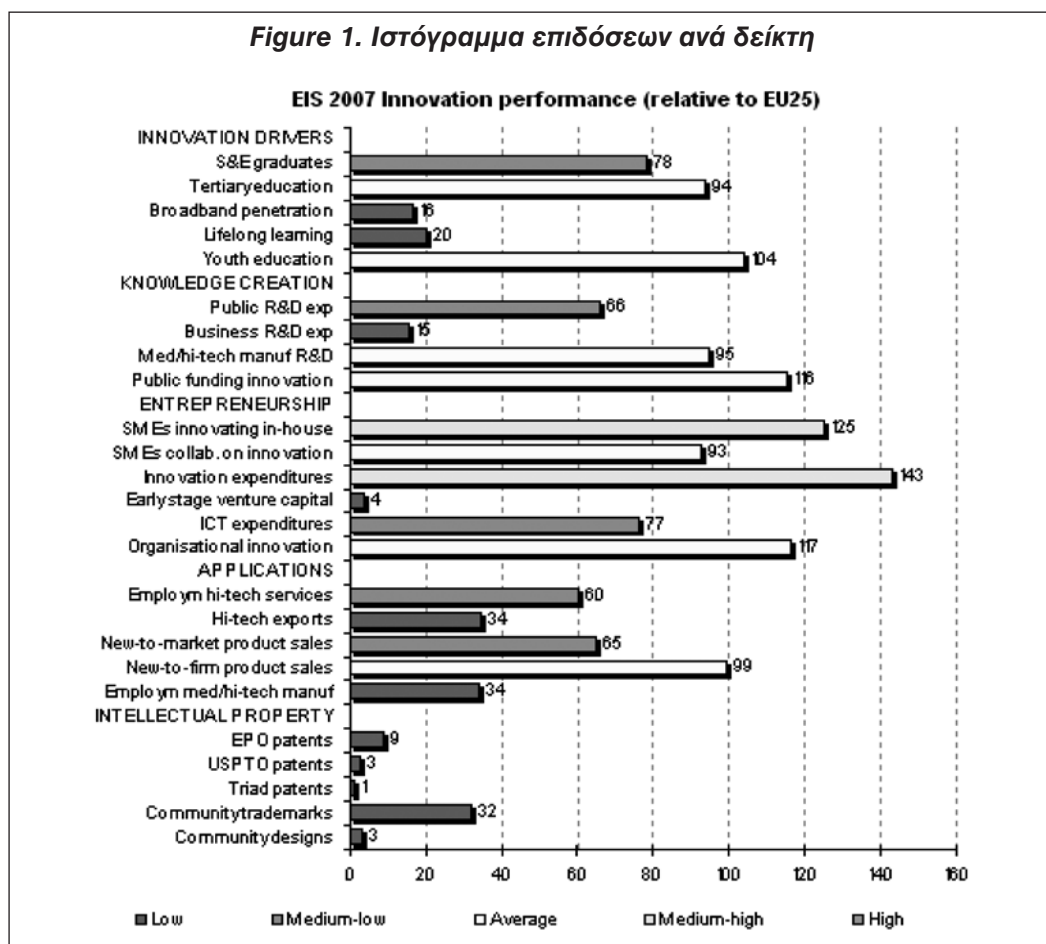
Πίνακας 1: *Επιδόσεις καινοτομίας ανά διάσταση καινοτομίας*

European Innovation Scoreboard 2007

Πίνακας 2: European Innovation Scoreboard: Ελλάδα

Πίνακας 3: Καινοτομική δραστηριότητα και τεχνολογική καινοτομία κατά την περίοδο 2002 - 2004

	Καινοτομική δραστηριότητα	Μεταβολή ή σε σχέση με τη CIS3	Τεχνολογική Καινοτομία	Καινοτομία Προϊόντων	Καινοτομία Διαδικασιών
Σύνολο	35.8%	7.7%	35.1%	25.1%	31.8%
Μικρές [10 - 49 απασχολούμενοι]	33.9%	7.5%	33.1%	23.0%	30.0%
Μεσαίες [50 - 249 απασχολούμενοι]	43.1%	11.3%	43.1%	33.3%	39.2%
Μεγάλες [250 + απασχολούμενοι]	66.6%	21.1%	66.6%	54.2%	58.8%
Βιομηχανία	35.1%	8.0%	34.3%	24.9%	30.9%
Υπηρεσίες	36.7%	4.1%	36.2%	25.3%	33.0%

Πίνακας 4: Σημαντικά εμπόδια στην καινοτομική δραστηριότητα των καινοτομικά ενεργών επιχειρήσεων

	[1]	[2]	[3]	[4]	[5]	[6]
Έλλειψη χρηματοδότησης στο εσωτερικό της επιχείρησης ή του ομίλου σας	26.4%	28.4%	16.1%	24.7%	33.8%	18.2%
Έλλειψη χρηματοδότησης από πηγές εξωτερικές της επιχείρησης	26.7%	27.9%	22.2%	17.7%	29.9%	23.1%
Πολύ υψηλό κόστος καινοτομίας	33.9%	36.5%	21.0%	30.0%	39.9%	27.3%
Έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού	17.6%	19.3%	8.8%	16.3%	20.5%	14.4%
Έλλειψη πληροφόρησης για την τεχνολογία	10.8%	11.4%	6.7%	15.8%	10.9%	10.7%
Έλλειψη πληροφόρησης για τις αγορές	10.9%	11.8%	6.1%	11.9%	10.1%	11.7%
Δυσκολία εξεύρεσης εταίρων συνεργασίας για την καινοτομία	18.8%	20.3%	12.5%	11.7%	21.1%	16.4%
Άλλες επιχειρήσεις δεσπάζουν στην αγορά	16.2%	17.1%	12.5%	12.1%	14.8%	17.8%
Αβεβαιότητα της ζήτησης για καινοτόμα αγαθά ή υπηρεσίες	17.9%	19.3%	10.9%	18.2%	16.1%	20.0%

[1]: Σύνολο
[4]: Μεγάλες

[2]: Μικρές
[5]: Βιομηχανία

[3]: Μεσαίες
[6]: Υπηρεσίες

Πηγή: Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας, CIS 4, Μάρτιος 2007

Πίνακας 5: Στατιστικά καινοτομίας ανά περιφέρεια κατά την περίοδο 2002–2004.

	Σύνολο χώρας	Αττική	Κεντρική Μακεδονία	Υπόλοιπη Ελλάδα
Καινοτομική δραστηριότητα [1]	35.8%	39.6%	30.5%	33.2%
Έσοδα από πωλήσεις καινοτόμων προϊόντων [2]	11.0%	12.7%	6.1%	14.2%
Δαπάνες καινοτομίας [2]	3.1%	3.3%	2.3%	3.9%
Συνεργασίες καινοτομίας [3]	23.5%	24.6%	21.4%	22.8%
Πηγές πληροφόρησης για δραστηριότητες καινοτομίας [3]	82.5%	79.3%	88.5%	85.1%
Σημαντικά αποτελέσματα καινοτομίας [3]	79.7%	77.5%	81.1%	83.2%
Σημαντικά εμπόδια καινοτομίας [3]	51.8%	49.9%	52.2%	54.6%
Μη – τεχνολογική καινοτομία [1]	46.0%	48.5%	45.8%	42.1%

[1]: Ποσοστό στο σύνολο των επιχειρήσεων του υπό μελέτη πληθυσμού

[2]: Ποσοστό στον κύκλο εργασιών των επιχειρήσεων

[3]: Ποσοστό στο σύνολο των καινοτομικά ενεργών επιχειρήσεων

Πίνακας 6α: Χρηματοδότηση της έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης ως ποσοστό του ΑΕΠ, ανά πηγή χρηματοδότησης, 2005

Επιχειρήσεις	Κρατική χρηματοδότηση	Μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί	Εξωτερικό	Σύνολο
31,0	47,0	3,2	18,8	100,0

Πίνακας 6β: Δαπάνες εκτέλεσης έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης ως ποσοστό του ΑΕΠ, ανά κατηγορία φορέων εκτέλεσης, 2005

Επιχειρήσεις	Πανεπιστήμια	Κρατικά κέντρα	Μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί	Σύνολο
30,0	47,5	20,3	1,3	100,0

Πίνακας 7: Χρηματοδότηση της δαπάνης για έρευνα και τεχνολογική ανάπτυξη ως ποσοστό του ΑΕΠ, 2005 σε επιλεγμένες χώρες.

Χώρα	Χρηματοδ. από επιχειρήσεις	Χρηματοδ. από το κράτος
Ελλάδα	0,16	0,24
Ιταλία	0,43	0,56
Ισπανία	0,52	0,48
Πορτογαλία	0,29	0,45
Τουρκία	0,34	0,39
Ουγγαρία	0,37	0,47
Σλοβακία	0,19	0,29
Πολωνία	0,19	0,30
Μ.Ο. ΕΕ 15	1,02	0,63
Μ.Ο. ΕΕ 27	0,94	0,61
Μ.Ο. ΟΟΣΑ	1,41	0,66

Πηγή: MSTI 2007, OECD

Στην Ολομέλεια της 24ης Ιουνίου 2008 παρέστησαν τα κάτωθι Μέλη
της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Πολυζωγόπουλος Χρήστος

ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΙ

Στεφάνου Ιωάννης
Εκπρόσωπος ΣΕΒ

Παπατωνίου Κωνσταντίνος
Α.Δ.Ε.Δ.Υ.

Λιόλιος Νικόλαος
Μέλος Δ.Σ. ΠΑ.Σ.Ε.ΓΕ.Σ.

Α΄ ΟΜΑΔΑ

Δεληγιάννης Φωκίων
Εκπρόσωπος ΣΕΒ

Μπαρδάνη Ρένα
Εκπρόσωπος ΣΕΒ
σε αναπλήρωση του
Κυριαζή Χάρη
Αντιπροέδρου ΣΕΒ

Αντζινάς Νικόλαος
Εκπρόσωπος Γ.Σ.Ε.Β.Ε.Ε.

Ντουντούμης Γεώργιος
Εκπρόσωπος Γ.Σ.Ε.Β.Ε.Ε.
σε αναπλήρωση του
Ασημακόπουλου Δημητρίου
Προέδρου Δ.Σ. Γ.Σ.Ε.Β.Ε.Ε.

Σκορίνης Νικόλαος
Γενικός Γραμματέας Δ.Σ. Γ.Σ.Ε.Β.Ε.Ε.

Ζούλοβιτς Μαργαρίτα
Εκπρόσωπος Ε.Σ.Ε.Ε.

Κεφάλας Χαράλαμπος
Εκπρόσωπος Ε.Σ.Ε.Ε.

Αμβράζης Γεώργιος
Εμπορικός Διευθυντής Π.Ο.Ξ.

Τσατήρης Γεώργιος
Ένωση Ελληνικών Τραπεζών

Αλέπης Μιχάλης
Αντιπρόεδρος Δ.Σ. Σ.Α.Τ.Ε.

Β΄ ΟΜΑΔΑ

Βουλγαράκης Δημήτριος
Γ.Σ.Ε.Ε.

Γκουτζαμάνης Κωνσταντίνος
Γ.Σ.Ε.Ε.

Κολεβέντης Φώτης
Γ.Σ.Ε.Ε.
σε αναπλήρωση του
Πουπάκη Κώστα
Γ.Σ.Ε.Ε.

Κουτσιμπογιώργος Γεώργιος
Γ.Σ.Ε.Ε.

Λαναρά Ζωή
Γ.Σ.Ε.Ε.

Λιονάκης Μανούσος
Γ.Σ.Ε.Ε.

Πολίτης Δημήτρης
Γ.Σ.Ε.Ε.

Πούπκος Ιωάννης
Γ.Σ.Ε.Ε.
σε αναπλήρωση του
Παναγόπουλου Ιωάννη
Προέδρου Γ.Σ.Ε.Ε.

Ταυρής Φίλιππος
Γ.Σ.Ε.Ε.

Τούσης Αθανάσιος
Γ.Σ.Ε.Ε.

Αποστολόπουλος Αναστάσιος
Α.Δ.Ε.Δ.Υ.

Ηλιόπουλος Ηλίας
Α.Δ.Ε.Δ.Υ.

Ξενάκης Βασίλειος
Α.Δ.Ε.Δ.Υ.

Γ΄ ΟΜΑΔΑ

Καφύρας Χαράλαμπος
Μέλος Γ.Σ. ΠΑ.Σ.Ε.ΓΕ.Σ.
σε αναπλήρωση του
Καραμίχα Τζανέτου
Προέδρου Δ.Σ. ΠΑ.Σ.Ε.ΓΕ.Σ.

Γωνιωτάκης Γεώργιος
Πρόεδρος Δ.Σ. ΓΕ.Σ.Α.Σ.Ε.

Γκίνης Σοφοκλής
Γενικός Γραμματέας ΓΕ.Σ.Α.Σ.Ε.
σε αναπλήρωση του
Κουκουλάκη Ζαχαρία
Μέλους Δ.Σ. ΓΕ.Σ.Α.Σ.Ε.

Σωτηρακόπουλος Βασίλειος
Μέλος Δ.Σ. Π.Ι.Σ.

Οικονομίδης Δημήτριος
Εκπρόσωπος Ο.Ε.Ε.
σε αναπλήρωση του
Γιαννόπουλου Παρασκευά
Αντιπροέδρου Ο.Ε.Ε.

Τσεμπερλίδης Νικόλαος
Πρόεδρος Δ.Σ. ΚΕ.Π.ΚΑ.

Γαζή Γιώτα
Μέλος Δ.Σ. Κ.Ε.Δ.Κ.Ε.

Γιαννακόπουλος Βασίλειος
Εκπρόσωπος Κ.Ε.Δ.Κ.Ε.

Σωτηρίου Ιωάννης
Εκπρόσωπος Κ.Ε.Δ.Κ.Ε.

ΓΕΝΙΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

Παπανίκος Γρηγόριος

ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΣΙΩΝ & ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΤΗΣ Ο.Κ.Ε.

Για κάθε πληροφορία σχετικά με το έργο και τη λειτουργία της Ο.Κ.Ε. είναι στη διάθεσή σας το Τμήμα Δημοσίων & Διεθνών Σχέσεων της Επιτροπής, υπό τη διεύθυνση της Δρος Μάρθας Θεοδώρου.

Τηλ.: 210 9249510-2, Fax: 210 9249514, e-mail: ipr@oke-esc.eu

